

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 16.08.18

Psevdonym

Skrives også “pseudonym”. Dekk-navn for en forfatter, brukt for å skjule sin identitet. Brukes som alternativ til å utgi et verk under ekte navn eller anonymt uten noe navn. Bruk av psevdonym er en type anonymisering.

Psevdonymet omfatter vanligvis personen i en bestemt rolle, nemlig som forfatter, men kan utvides til å betegne personens identitet i dennes sosiale liv (Jeandillou 1994 s. 68).

Vanligvis tror mange til å begynne med at psevdonymet er forfatterens ekte navn, med mindre psevdonymet er svært rart eller bevisst selvtematiserende (av typen: Roger Psevdo, Jon Ingen, Gabriel Homme, Frank Careless). “Mange kan bruke rene ordspill også: Ben Dover, Dan Druff, Paige Turner, Kerry Oki eller Frank Einstein.” (<http://engelwinge.no/personer-under-pseudonym/>; lesedato 31.10.17) Den romantiske tyske dikteren Friedrich von Hardenberg valgte det latinske ordet for “nybrudd” – Novalis – som psevdonym. Den tyske komponisten Richard Wagner publiserte artikkelen “Jødedommen i musikken” (1850) under psevdonymet K. Freigedank. “Freie Gedanke” betyr “fri tanke” på tysk. Den tyske forfatteren og filosofen Friedrich Theodor Vischer brukte bl.a. psevdonymet Deutobold Symbolizetti Allegoriowitsch Mystifizinsky. John Mangler er et psevdonym for en mann som i 2010 satt i Ringerike Fengsel. Hans diktsamling *Isola* (2010) henspiller på isolasjon. Det er derimot ikke naturlig å mistenke at et vanlig navn, som f.eks. Kari Olsen, er et psevdonym hvis ikke forlaget (f.eks. på bokas baksideomslag), mediene eller andre opplyser om det. Eksempler på vanlige navn som er psevdonym, er George Orwell (hans egentlige navn var Eric Arthur Blair) og norske Mari Osmundsen (Anne Kristine Halling, men hennes egentlige navn var lenge ikke allment kjent).

Det hender at psevdonymet er navnet til en person i en litterær tekst, dvs. hentet fra litteratur (Dousteyssier-Khoze 2000 s. 166).

“Det ekte forfatternavnet kalles *autonym*. Pseudonymet er det motsatte av autonym, og betyr “falskt navn”. Det er umulig å stadfeste når ordet *pseudonym* dannes. Det eksisterte imidlertid ikke i klassisk gresk. På engelsk er ordet belagt så tidlig som i det 14. århundre. Det er flere hundre år før forfatternavnet fikk den betydningen det har i moderne tid, og før vi kjenner til bestemte tilfeller. Pseudonymitet er med

andre ord et eldre fenomen enn de fleste er klar over. Selv om pseudonymet er autonymets antonym [dvs. det motsatte], er ikke grensene mellom disse begrepene alltid like klare. For eksempel var det norske forfatternavnet Kim Småge (forfatterdebut i 1983) i utgangspunktet et pseudonym – hun het opprinnelig Anne Karin Thorshus – men er det ikke lenger i dag, fordi hun fikk endret pseudonymet til autonym i folkeregisteret. Det samme gjelder Ole Arthur Antonisen som under navnet Arthur Omre debuterte med *Smuglere* i 1935. Det er også verdt å merke seg at pseudonym og autonym ikke behøver å skille seg vesentlig fra hverandre. Ari Michael Behn fikk i den spede begynnelsen av sin forfatterkarriere (i antologien *Nye linjer* ved redaktør Torleiv Grue fra 1995), trykket tekster under navnet Ari Michael. Det er altså uklart når pseudonymitet oppstår som fenomen. Fordi ordet finnes i engelske ordbøker på 1500-tallet, er det åpenbart at falske forfatternavn må ha vært i vanlig bruk en god stund før dette. På 1700- og 1800-tallet forekommer pseudonymbruk hyppig blant vestlige forfattere. James Ravens undersøkelser viser at over 80 prosent av alle romaner fra årene mellom 1750 og 1790 i Storbritannia og Irland ble utgitt anonymt eller pseudonymt. Siden sank tallet til 62 prosent i 1790-årene og ned til mindre enn 50 prosent i 1800-tallets første tiår. I 1820-årene steg det igjen til nesten 80 prosent (Raven 2003: 143).” (Marianne Egerdal i *Pseudonymeffekten og The Cocka Hola Company*, 2006; sitert fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 10.01.17)

“Et pseudonyms form og funksjon er resultatet av forfatterens mål med bruken av pseudonymet. Dersom vi analyserer formen og hvilken funksjon denne formen har, kan vi slutte oss tilbake til forfatterens utgangspunkt. På denne måten kan vi for eksempel anta at et lite oppsiktsvekkende pseudonym kan tyde på at forfatteren har ønsket å være anonym. Heller ikke denne metoden er sikker, da et pseudonym ikke alltid tolkes slik forfatteren har ønsket. Utilsiktete funksjoner er ikke uvanlig.” (Marianne Egerdal i *Pseudonymeffekten og The Cocka Hola Company*, 2006; sitert fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 10.01.17)

“Ønsket om beskyttelse er spesielt nært knyttet til anonymitet. Her varierer det sterkt hva en forfatter vil beskytte, samt hvem og hva han ønsker beskyttelse fra. Variablene er utallige. De vanligste undergruppene her er for det første forfatterne som ønsker å beskytte privatlivet fra medier og annen oppmerksomhet, og for det andre, forfatterne som vil beskyttes mot sanksjoner som følge av kontroversielle temavalg. Sara Fabricius, bedre kjent som Cora Sandel (debut 1926, pseud. fra 1922), tilhørte gruppen pseudonyme forfattere som ønsker å unngå oppmerksomhet og verne om privatlivet. Hun levde et tilbaketrukket liv, for det meste i Sverige (Øverland 1995). Kia Halling (Mari Osmundsen) har samme intensjon som Fabricius, og ønsker å ta avstand fra medienes personfokusering (Korsvold 2001). Sigrun Tale (pseud.) skrev den selvbiografiske romanen *Rød var min barndoms dal* i 1987 om seksuelt misbruk, og skjulte ifølge Herdis Eggen sin identitet av hensyn til familien og seg selv.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 11.01.17)

Peter Christen Asbjørnsen ga i 1864 ut boka *Fornuftigt Madstel: En tidsmessig Koge- og Husholdningsbog* under pseudonymet Clemens Bonifacius, som betyr “den milde velgjører” på latin.

Pseudonym brukes bl.a. for at ikke leserne skal lage koblinger mellom teksten og forfatterens private liv eller biografi, altså for at teksten skal tale for seg. Den amerikanske dikteren James Russell Lowell publiserte satiriske dikt i *The Biglow Papers* (1848) under pseudonymet Osée Biglow, navnet på en fiktiv bonde (Demougin 1985 s. 205). Pseudonymet George Orwell ble valgt av Eric Arthur Blair fordi han ikke ville gjøre foreldrene sine brydd over tekstene han publiserte (Boxall 2006 s. 406). Arbeiderlederen Marcus Thrane skrev skuespill etter at han emigrerte til USA. Han kalte seg “M. Møller” da han ga ut sine første skuespill, og stod først fram med fullt navn på 1860-tallet. Hans fulle navn var Marcus Møller Thrane.

Den østerriksk-amerikanske sosiologen Paul Lazarsfeld skal ha publiserte noen tekster under pseudonym for å gi inntrykk av at Newark Center, som han arbeidet ved, hadde flere forskere enn det faktisk hadde.

Forfattere kan gjennom å bruke pseudonym prøve å beskytte sitt eget eller sin families og venners privatliv. Denne beskyttelsen kan skje halvhjertet, etter press fra familien. Et eksempel gjelder Ola Bauers debutroman *Grafitti* (1976): “La oss gjette at de var litt svette i Gyldendals skjønnlitterære avdeling sommeren 1976. Der satt de, med manus til en rastløs og brutal oppvekstskildring om en rotløs unggutt som mistet faren sin i Sachsenhausen under krigen, og som vokser opp i et tett og ambivalent forhold til sin lett alkoholiserende kunstnermor. Redaktørene var begeistret, juristene bekymret. Boka var direkte basert på selvbiografiske erfaringer. Og de av forfatterens familie som hadde fått se manus var i sjokk og ville ha boka stanset. Da forfatteren nektet å gå med på endringer, endte det med at romanen utkom under pseudonym, Jo Vendt.” (*Dagbladet* 15. november 2010 s. 38)

Noen personer lever et hemmelig forfatterliv som de ikke vil at deres arbeidsgiver skal kjenne til. Den spanske munken Gabriel Téllez levde på overgangen mellom 1500- og 1600-tallet, og brukte pseudonymet Tirso de Molina. Etter at han ble prest ble det oppdaget av han skrev profane komedier, og han ble forvist fra Madrid (Strosetzki 1996 s. 184).

Den franske 1600-tallsfilosofen og matematikeren Blaise Pascal publiserte i 1658 under pseudonym en matematisk gåte (om en såkalt sykloide) rettet til alle matematikere i Europa, og hadde senere glede av å avsløre sin identitet, avvise alle feil svar og avsløre den løsningen han selv hadde funnet (Genet 1973 s. 20).

Pseudonym kan også brukes fordi forfatteren er redd. Å kritisere totalitære regimer er ofte farlig for den som ikke befinner seg langt unna. Den tyske filosofen Max Horkheimer ga ut boka *Demring: Notiser i Tyskland* i 1934 ved et forlag i Zürich i Sveits. Horkheimer brukte pseudonymet Heinrich Regius. Og det kan være farlig å uttale seg om religion og hellige tekster. I 2004 ga en tysk Koran-forsker ut en bok (om språket i muslimenes hellige skrift) under pseudonymet Christoph Luxemburg (*Morgenbladet* 20. – 26. juli 2007 s. 31). “En ung tysk journalist infiltrerer det nynazistiske miljøet med skjult kamera og hemmelig identitet, med fare for eget liv. Alt for å avsløre politiets og etterretningstjenestens kunnskapsløse behandling av miljøet og advare om farene som ulmer i undergrunnen. Etter femten år med research har journalisten, under pseudonymet Thomas Kuban, utgitt en bok om sitt arbeid, “Blut muss fließen – undercover unter nazis” (Blodet skal flyte – undercover i nazimiljøet).” (*Klassekampen* 2. februar 2013 s. 29)

“De to mest kontroversielle temaene som går igjen hos pseudonyme forfattere er politikk og religion. I norsk litteratur stammer den største gruppen politisk motiverte pseudonymer fra andre verdenskrig. Forfatterne av nazistisk litteratur fikk som regel verkene sine utgitt under pseudonym for å beskytte sin identitet. Det fungerte så godt at de fleste av disse forfatterne er ukjente for oss den dag i dag (Kolstad 1981: Forord). Også litteratur med religiøs eller anti-religiøs tematikk har vært gjenstand for kontrovers, selv om det ikke er vanlig i det moderne Norge. Erik Bakken Olafsen (pseud., debut 2005) fikk utgitt den islamfiendtlige *Koranoid*, og uttaler at han valgte å ta pseudonym i frykt for reaksjonene romanen kunne framprovosere (Steinkjer 2005a). En noe mindre vanlig intensjonstype er å bruke pseudonym for å oppnå berømmelse. Dette har enkelte forfattere oppnådd ved å signere sine verk med mer berømte forfatteres navn. Genette nevner at Nicolas Bataille og Madame Akakia-Viala signerte *La Chasse spirituelle* med Rimbaud (Genette 1997: 47). På denne måten sikret Bataille og Akakia-Viala at verket deres fikk en helt annen mottakelse og spredning enn det ellers ville ha fått.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 10.01.17)

“Olafsen var ikke mer skjult enn at han ga intervjuer i forbindelse med lanseringen av *Koranoid*. I intervju med Dagsavisen sier forfatteren at han ikke ønsker “å si hvorfor han har valgt å ikke stå fram med navn og bilde” (Steinkjer 2005a). Denne uttalelsen står i strid med forlagets, og kan tolkes som et ønske om å spille på pseudonymeffekten ved å oppfordre til nysgjerrighet til forfatterens bakgrunn. I samme intervju gir forfatteren også en del opplysninger om seg selv. Særlig er dette informasjon om forfatteren som er relevant i forhold til romanens tematikk, som at han har studert i Iran og fikk inspirasjon til romanen ved å observere de islamske fundamentalistene som drev lærestedet. Klassekampens kritiker Karin Haugen mener at romanen tematiserer forfatterens ansvar: “I boka stilles det blant annet spørsmål ved en forfatter som forneker sin egen forfattergjerning, og gjemmer seg bak fortellerstemmen og verket” (Haugen 2005). Denne tematikken harmonerer med forfatterens bruk av pseudonym på en finurlig måte, og antyder at de

religiøse/politiske provokasjonene ikke er den eneste årsaken til at Erik Bakken Olafsen har valgt å skrive under pseudonym. Forfatteren uttaler i samme intervju med Klassekampen at han har latt en av sine personer fundere over forfatterrollen og forfatterens ansvar fordi karakteren “mener en tekst kan skrive seg selv. Jeg tror ikke på det, selvsagt. Men de fleste hellige skrifter hevder en slik autonom, uklanderlig status.” Slik spiller forfatterfraværet pseudonymet illuderer, på de hellige skriftenes tilblivelse, og understreker derfor bokas religionskritiske tematikk.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 11.01.17)

“Vi har opplevd at forfattere har skrevet bøker som er så belastende for dem selv og familien at pseudonym er et åpenbart valg, sier Even Råkil, kommunikasjonssjef i Aschehoug. [...] Matias Faldbakken valgte å bruke pseudonymet Abu Rasul da han debuterte, slik at kritikerne ikke skulle vurdere ham opp mot sin far [Knut Faldbakken]. [Mari Osmundsen:] - Jeg har brukt pseudonym helt siden jeg debuterte. Jeg mener dette er helt nødvendig. Jeg liker å være i fred, bare stå frem når jeg er aktuell i yrkessammenheng. Forfatterrollen har fått for stor oppmerksomhet. Norsk kulturliv og mediene fokuserer på uvesentligheter og tøys. Vi diskuterer ikke lenger sak, vi diskuterer fargen på gardinene, sier Mari Osmundsen til Aftenposten. I vår gir hun ut romanen “Selmas vår” på forlaget Oktober. For andre er skjult identitet først og fremst et spørsmål om sikkerhet. I boken “Djevelens datter” forteller forfatter Eva Norderhaug og pseudonymet Sara Hilal om hvordan Hilal har blitt misbrukt av sin egen far. - Hun bruker pseudonym for å beskytte seg selv og andre familiemedlemmer, men forfattere velger å bruke pseudonym for å skille ulike deler av sitt forfatterskap, sier Mai Gaarsted, informasjonsansvarlig i Gyldendal.” ” (Dagbladet 11. januar 2009 s. 48-49) Datteren til den tyske fantasyforfatteren Wolfgang Hohlbein, Rebecca Hohlbein, har publisert fantasyromaner under psevdonym for ikke å bli vurdert ut fra sin fars prestisje og suksess.

“ “Djevelens datter” av pseudonymet Sara Hilal og forfatteren Eva Norderhaug er en ny beretning fra innsida av norske innvandremiljøer om overgrep på unge jenter i religionens og kulturens navn. [...] Stefaren til “Djevelens datter”, innvandrer fra helvete, ble til slutt ble idømt ti års fengsel for voldtekter og drapstrusler mot Sara, som altså er et pseudonym. Ny identitet og hemmelige adresser er hverdagen for disse modige kvinnene som må leve med trusler om blodhevn. Forståelig nok er det skepsis mot forfattere som skjuler sitt navn. Amal Aden ble møtt med vantro i mediene da hun utga “Se oss” anonymt.” (Dagbladet 6. april 2014 s. 52)

Noen bruker “psevdonym som klinger bedre og er lettere forståelig enn sine virkelige navn” (Dagbladet 11. januar 2009 s. 48-49). Den norske forfatteren Ernst Orvil het egentlig Ernst Nilsen, men fikk beskjed fra sitt første forlag om at Nilsen ikke egnet seg så godt for en debuterende lyriker som ville bli lagt merke til. Derfor fant dikteren opp Orvil. Muligens er navnet basert på en assosiasjon til “ordvill”, “vill med ord”. Orvil er kjent som en “glad-modernistisk” poet.

Forfatter Marit Tusvik fortalte i et intervju i 2012: “Jeg jobbet på Aschehoug en liten periode, og sendte blant annet ut andres refusjonsbrev. Da jeg satt der tenkte jeg: Men, jeg har jo noen dikt jeg og. Så jeg sendte dem inn under pseudonym Åshild Pettersen fra Sogndal. Diktene ble antatt og redaktøren kom og ba meg sende et brev til denne Åshild Pettersen. I brevet hadde han skrevet “endelig en diktsamling fri for epigoneri”. Jeg ante ikke hva det betød. Og så måtte jeg fortelle at det er jo meg som har skrevet det! Da ble han lang i maska.” (*Klassekampens* bokmagasin 25. august 2012 s. 2)

Vi kan ofte være i tvil om grunnen til at psevdonym er brukt, selv om vi har mistanker om grunnen. En person med psevdonymet Gudmund Vindland ga i 1979 ut romanen *Villskudd*. Romanen behandler homoseksualitet som viktig og positivt, og kritiserer kristne, foreldre, psykiatere og andre som er negative til homoseksuelle. I 1979 var det i Norge ganske radikalt å gi ut en slik bok, og kanskje vanskelig å stå for synspunktene ved sitt fulle navn. Amal Adens bok *Se oss: Bekymringsmelding fra en ung norsksomalisk kvinne* (2008) er et annet eksempel der forfatteren vet at innholdet vil virke provoserende på mange. Amal Aden er et psevdonym. Boka inneholder en fiksjonalisert gjenfortelling av en menneskeskjebne. *Se oss'* forfatter ble kalt “feig” av den norsk-somaliske SV-politikeren Hamsa Mohamed. Han mente at “det er et problem at Aden ikke står fram med eget navn. – Hun skjuler seg bak pseudonymet, slik at det ikke finnes noen å diskutere spørsmålene som reises med” (*Dagbladet* 17. september 2008 s. 40). “Lesekontrakten er mildt sagt ullen” skrev *Dagbladet* i en anmeldelse i samme utgave av avisa.

Det blir ofte gjettet på hvem som skjuler seg bak et psevdonym. Noen indisier på at personen må tilhøre et bestemt yrke, bo et bestemt sted e.l., kan være lette å se. I Norge publiserte i 2008 noen krimboka *KleenDeal: En røverhistorie* under psevdonymet Asbjørn Krag. Asbjørn Krag er navnet på en detektivhelt skapt av forfatteren Stein Riverton. “[D]et er et småfrekt tyveri psevdonymet bak “KleenDeal” har begått. [...] Hvem Asbjørn Krag er? Helt sikkert en erkebergenser – hvilke andre folkeslag ville bruke ordet “bikkjen”?” (*Dagbladet* 8. mai 2008 s. 51).

Den franske litteraturforskeren Gérard Genette har kalt det en “psevdonymeffekt” når de fleste gjennomskuer at navnet på bokomslaget er et psevdonym, og effekten er å gi navnet en spesiell markedsverdi (gjengitt fra Schütz 2010 s. 290).

“Selv om pseudonymets form og funksjon er interessante i seg selv, er ikke disse trekkene de viktigste ved pseudonymet som paratekst ifølge [Gérard] Genette. Det vesentlige er heller hvilken *effekt* pseudonymet har på leseren og dermed også på dennes lesning og fortolkning av verket. Denne effekten har Genette kalt *pseudonymeffekten*. Pseudonymeffekten forutsetter at leseren er klar over at forfatternavnet er et pseudonym. Denne effekten må altså ses atskilt fra effekten

som pseudonymets form kan ha på leseren, selv om det kan være en sammenheng mellom dem. Pseudonymet i seg selv – som form – kaller Genette “the given pseudonym” (Genette 1997: 48). Effekten av “the given pseudonym” er ikke avhengig av at leseren har kunnskap om at forfatternavnet er pseudonymt. Med andre ord er denne effekten den samme uavhengig av om forfatternavnet er et pseudonym eller et autentisk fødenavn. En leser vil alltid ha fordommer, forventninger og assosiasjoner til et forfatternavn. Effekten av “the given pseudonym” er altså de tankerekker, følelser og forventninger som leseren har til navnet som form. I enkelte tilfeller vil effekten til “the given pseudonym” være annerledes enn effekten andre forfatternavn har. Effekten til et pseudonym er i utgangspunktet ikke vesensforskjellig fra effekten til andre navn, med unntak av tilfellene der et navn er valgt nettopp med tanke på en slik effekt (Genette 1997: 49). Navnet “Louis Masterson” er et pseudonym for Kjell Hallbing. Assosiasjonene til navnet, for eksempel at det er engelsk og høres fornemt ut eller at det virker både kitsch- og western-aktig, vil være effekten av “the given pseudonym” i dette tilfellet. En pseudonymeffekt av “Louis Masterson” vil derimot bare oppstå dersom leseren er klar over at det er et pseudonym. Pseudonymeffekten kjennetegnes i hovedsak ved at den fører til en økt nysgjerrighet for forfatterens identitet. En forfatter som skriver under pseudonym prøver, i hvert fall i prinsippet, å trekke seg unna leseren. Tilbaketrekningen fører ofte, paradoksalt nok, til økt tiltrekning mot forfatteren fra leserens side. Pseudonymet blir et mysterium for leseren å løse.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 10.01.17)

Den britiske 1700-tallsforfatteren Laurence Sterne er mest kjent for sine komiske og eksperimentelle roman *The Life and Opinions of Tristram Shandy* (1767). “In the first volume of *Tristram Shandy* (January 1760), Sterne’s Parson Yorick dies of consumption only to be resurrected when Sterne publishes his own sermons under the name (also 1760, and again in 1766), and then again when *A Sentimental Journey through France and Italy By Mr. Yorick* appears on the London scene (February 1768). The mere proliferation of Yoricks is likely more than enough to suggest the character cannot be strictly autobiographical even if he does share a vocation with his author, but nor is Yorick strictly a man of the eighteenth-century moment. While in France, the Yorick of *A Sentimental Journey* is quick to capitalize on how his name has transnational and transhistorical currency thanks to the court jester from Shakespeare’s *Hamlet*. From within the diegetic frame of one fictional narrative, Sterne’s Yorick turns another fiction into biographical credit to regain his passport and save his life, and ludicrous as that maneuver may well seem, Sterne redoubles its ironic force time and again by using his own fiction to the end of fabricating a kind of credit by association. For indeed, Yorick is also the most frequent of several names by which Sterne signs his public and private correspondence (published in 1775 by Sterne’s daughter), and is almost exclusively the pseudonym selected for the letters he writes, most devotedly, to one Eliza Draper (circulating in collected form by at least 1773). As well, Yorick is the name under which Sterne begins a semi-autobiographical and highly sentimental journal

addressed to an “Eliza” more or less identifiable with, but arguably not reducible to, that India-born lady of his acquaintance (unpublished until its rediscovery in 1851). [...] All of Sterne’s Yoricks are exceptionally sensitive, verbally effusive men, and all of them exhibit symptoms of tubercular consumption. Given this, what proves most ironic, even at times most devastatingly ironic, about how the already-dead Yorick of *Tristram Shandy* stays alive but unwell in every text Sterne wrote after 1760 is how that fact makes it impossible to distinguish the mortal Sterne from his textual Yoricks merely on the grounds that the one died of tuberculosis on a given afternoon in March of 1768.” (<http://muse.jhu.edu/journals/jem/summary/v006/6.1goodhue.html>; lesedato 15.06.13)

Tyskeren Gustav Theodor Fechner var ble professor i naturfilosofi og antropologi på 1800-tallet og skrev anerkjente vitenskapelige verk. For hans samtidige var det ukjent at han også ga ut humoristiske verk under psevdonymet Dr. Mises, bl.a. satirer over medisin og naturfilosofi (Gräfrath 1993 s. 35). Han latterliggjorde sin egen vitenskapsgren.

Den franske 1800-tallsdikteren Paul Verlaine ga ut diktsamlingen *Venninnene* (1867) under psevdonymet Pablo de Herlagñez. Diktene tematiserer blant annet lesbisk kjærlighet, og Verlaine klarte ikke å få utgitt boka i Frankrike. Boka ble forbudt utgitt i hjemlandet, men Verlaine fikk den trykt i Brüssel. Tilsvarende bruk av psevdonym for å skjule sin identitet har vært svært vanlig gjennom litteraturhistorien, særlig hvis innholdet har vært kontroversielt, uanstendig, sjokkerende osv. ifølge den rådende smak og de rådende moralske normer. Den amerikanske forfatteren Anne Rice har publisert erotiske romaner under psevdonymet A. N. Roquelaure. “Her reasons for choosing the name A.N. Roquelaure are quite interesting. Rouquelaure was in fact a cloak designed by Count Rouquelaure in the 18th century, and Anne used it because of it’s meaning – ‘Anne under a cloak’ as well as because it had the right sound for erotica.” (<http://www.veinotte.com/anne/e.htm>; lesedato 22.04.10)

Også forleggere kan bruke psevdonym, for å skjule sin identitet og unngå sensur og å bli straffeforfulgt. Den nederlandske 1600-tallsforleggeren Jan Rieuwertsz, forlegger for blant andre filosofen Baruch Spinoza, brukte forleggerpsevdonymet Heinrich Künrath og oppga bevisst feilaktig at forlaget var i Hamburg (Vries 1970 s. 95 og 107). Alt dette for å kunne utgi verk som var truet av sensur. Den store franske encyklopedien på 1700-tallet ble stoppet av sensuren fordi verket ble oppfattet som ukristelig. De ti siste bindene av leksikonet kom ut under forleggerpsevdonymet Samuel Faulche de Neuchâtel for å omgå hindringene (Quinsat 1990 s. 322).

Den japanske tegneren Mako Iwamatsu flyktet fra Japan til USA under 2. verdenskrig og kritiserte sitt hjemlands militarisme. Han publiserte noen tegneserier under psevdonymet Tarô Yajima for ikke å skade sin sønn som fortsatt bodde i Japan (Baron-Carvais 1985 s. 44).

Det kan være spesielle taktiske grunner til å bruke et psevdonym. Den franske forfatteren Romain Garys *Himmelens røtter* (1956) var hans femte roman, og romanen “which brought him his first Prix Goncourt (he won the second under a different name to confound the prize’s restrictions)” (Boxall 2006 s. 497). Gary lot et familiemedlem utgi seg for å være forfatteren av boka (Heinich 1999 s. 193). Gary var lei av å bli sett på som en aldrende, tradisjonell forfatter, og begynte derfor å bruke psevdonymet Émile Ajar. Han skrev: “Jeg var en klassifisert, katalogisert forfatter ... Jeg var lei av det bildet av Romain Gary som man for tretti år siden én gang for alle hadde klebet fast på ryggen min.” (sitert fra Joch og Wolf 2005 s. 177). Han iscenesatte en slags “gjenfødelse” av seg selv med en ny forfatteridentitet – som en fugl fønix eller en “selv-oppfinnelse” (Joch og Wolf 2005 s. 178). Gary brukte psevdonymet først og fremst å unnsnippe forventninger (Heinich 1999 s. 14). Den franske litteraturprofessoren Pierre Bayard skrev en hel bok om saken: *Det var to ganger Roman Gary* (1990; på fransk).

“Ajar” er avledet fra et russisk ord for “glød”. Også en annen forfatter har valgt et psevdonym med lignende assosiasjoner (i dette tilfellet til glo og aske), nemlig sveitsisk-franske Frédéric Louis Sauser, kjent under psevdonymet Blaise Cendrars.

Den norske nazisten Halldis Neergård Østbye “ga ut boka “Jødeproblemet og dets løsning” under pseudonym i 1938. Den endelige løsningen på jødeproblemet måtte foregå i stillhet, mente hun.” (*Klassekampen* 11. januar 2014 s. 42)

“Melkior Pedersen er ikke et kjent navn for så mange. Willy Dahl bør være kjent for flere. I 1968 debuterte Melkior Pedersen med diktsamlingen *Dikt!*, under pseudonym. Litteraturprofessoren Willy Melkior Dahl hadde allerede tre år tidligere gitt ut den etter hvert kanoniserte teoriboken *Stil og struktur* før han debuterte skjønnlitterært under alias.” (Hanne Cath. Brække i https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26421/Brxkke_Master.pdf; lesedato 27.09.13)

Noen ønsker å skjule sin identitet enda grundigere, kanskje for ikke å måtte stå inne for personlig det de har publisert: I 1954 kom det ut en erotisk roman kalt *O sin historie* av Pauline Réage. “Pauline Réage is a complex mask. It is the pen name of Dominique Aury, itself a pen name of Anne Desclos, a French journalist and translator” (Boxall 2006 s. 485).

Gjennom historien har det vært svært vanlig at kvinnelige forfattere har brukt et mannlig psevdonym. Kvinner kan ha valgt dette fordi forlaget krevde det (fordi det ikke “sømmet” seg for kvinner å utgi bøker), fordi de ville at bøkene deres skulle bli vurdert mer fordomsfritt enn om alle visste at forfatteren var en kvinne, eller av andre grunner. Kvinner som brukte mannlig psevdonym på 1800-tallet var seg sikkert bevissthet at det fantes en “kjønnsstandard” eller “dobbelstandard” for anmeldelser. Det kunne bli påtalt at det ikke sømmet seg for en kvinne å skrive slik det ble gjort i boka.

Dikken Zwilgmeyers barnebok *Vi børn* (1890) ble utgitt under psevdonymet “Inger Johanne, 13 Aar gammel”. Det er en jeg-fortelling. Senere ga Zwilgmeyer ut mange flere bøker om Inger Johanne.

En av de mest solgte kokebøkene på 1700-tallet, *The Art of Cookery made Plain and Easy* (1747), ble først utgitt med “By a Lady” som eneste forfatterhenvisning, altså anonymt. I det fjerde opplaget (1751) ble det brukt psevdonymet “h.glasse”, som senere viste seg å være Hannah Glasse. Den berømte Dr. Samuel Johnson hadde gjettet på at forfatteren var en mann, fordi han mente kvinner ikke var i stand til å skrive en slik bok.

Den franske forfatteren Marie d’Agoult skrev midt på 1800-tallet under psevdonymet Daniel Stern, altså et mansnavn. De tre verdensberømte kvinnelige romanforfatterne og søstrene Charlotte, Emily og Anne Brontë skrev alle sine første bøker under psevdonym. Anne Brontë, den minst kjente av søstrene, skrev under psevdonymet Acton Bell. Hun “deplored the speculation about her gender, dismissing the judgement that, should the author be a woman, both she and the book were all the more to be condemned.” (Boxall 2006 s. 126) Det dreier seg her om hennes andre roman, *The Tenant of Wildfell Hall* (1848). Ernst Rosmer var psevdonym for den kvinnelige østerrikske naturalisten Elsa Bernstein. Den franske forfatteren som er kjent bare under navnet Colette (egentlig het hun Sidonie-Gabrielle Colette), var femti år før hun hadde sitt eget navn på omslaget til en av sine romaner. For eksempel ga hun ut debutromanen *Claudine på skolen* (1900) under det mannlige psevdonymet Willy. Den norske forfatteren Nini Roll Anker debuterte med romanen *I Blinde* (1898) og brukte pseudonymet Jo Nein for debutboka. Senere i forfatterskapet ga hun ut et par romaner under psevdonymet Kåre P., men også mange verk i eget navn. Den amerikanske forfatteren Elizabeth Linington ga ut en rekke krimbøker under de mannlige psevdonymene Lesley Egan og Dell Shannon.

“- Leserne har en hang til det mystiske, og det er ingen tvil om at pseudonym kan brukes i markedsføringen av ei bok, sier Marianne Egerdal. - Når forfattere skriver under pseudonym, er dette noe forlagene spiller på. De vil at lesere og presse skal bli nysgjerrige og ønske å finne ut mer. Hun forteller at bruken av pseudonymer blomstrer når forfattere skriver under vanskelige vilkår. I Norge skjedde dette under andre verdenskrig. Det er og en kjent sak at kvinner har måttet bruke mansnavn for å bli tatt seriøst. Karen Blixen brukte Isak Dinesen, og Brontë-søstrene debuterte som Currer, Ellis, and Acton Bell. Vi trenger ikke gå hundre år tilbake i tid for å finne tilsvarende. Kvinnen bak Harry Potter, J. K. Rowling heter Joanne Rowling. Initialene J. K. ble brukt etter forlagets ønske. De fryktet at målgruppa, unge gutter, ikke ønsket å lese ei bok skrevet av en kvinnelig forfatter. Nå har Rowling ønsket å være mann flere ganger. Hun skriver sine krimromaner under pseudonymet Robert Galbraith, og har forklart dette med at hun ønsket å skille

forfatteren så langt som mulig fra personen.” (Rannveig Korneliussen i et litteraturbilag til *Dagbladet* 28. november 2016 s. 7-8)

“Kvinneres underlegne stilling i samfunnet gjorde det i en periode nødvendig for kvinnelige forfattere å skrive under mannlig pseudonym. På denne måten oppnådde de en rekke fordeler; litteraturen deres ble tatt alvorlig og de unngikk negative tilbakemeldinger på forfattervirksomheten sin. Blant kvinnene som utga romaner under mansnavn finner vi blant annet Brontë-søstrene (Anne skrev som Acton Bell, Emily som Ellis Bell og Charlotte Brontë som Currer Bell), Louise Aurore Dudevant (debut 1831, fra 1832 kjent som George Sand) og Mary Ann Evans (debut i 1858 som George Eliot). I Norge skrev Hanna Winsnes (debut 1841) under pseudonymet Hugo Schwartz. Å skape en ny forfatteridentitet som har forbindelse til tekstens univers, er en intensjonstype som blir stadig mer vanlig. Dette gjelder blant annet Edy Poppy, som debuterte med *Anatomi. Monotoni* i 2005 og Leia Starmann som debuterte med *Striper* i 2006. Disse to forfatterne tematiserer identitetsspørsmål ved å skape forfatterpersoner utenom det vanlige. I Poppys *Anatomi. Monotoni* heter en av personene Ragnhild Moe, som er Poppys fødenavn. Leia Starmann har på sin side valgt å fremstå som tegneseriefigur, både ved hjelp av pseudonymets form og ved å figurere utkledd og maskert i intervjuer. Hennes framtoning som forfatter betoner slik romanens handling. Muligens kan vi si at denne artistiske måten å benytte seg av pseudonym på er et uttrykk for en postmodernistisk estetikk. Den litterære postmodernismen kjennetegnes som kjent blant annet ved bevegelige subjekter, opprør mot gamle tradisjoner og institusjoner og utstrakt bruk av metalitterære grep. Pseudonymet har potensial til å være medvirkende til alt dette.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 11.01.17)

Motsatt “kjønnskifte” har også forekommet. Noen ganger bruker menn kvinnelige psevdonymer. Den populære forfatteren Johan Halmrast brukte det kvinnelige psevdonymet Marie Larsen (*Bokvennen* nr. 4 i 2001 s. 55). Forfatteren Georg Johannesen ga i 1989 under det kvinnelige psevdonymet Guri Johns ut *Romanen om Mongstad*, som harselerer med en stor norsk industriskandale. Den algirske forfatteren Mohammed Molessehoul har brukt psevdonymet Yasmina Khadra til flere romaner. Molessehoul har sagt om dette: “Det var min kone som ga meg mot til å skrive i utgangspunktet. Og det var hun som foreslo at jeg skulle ta hennes to fornavn som forfatternavn.” (intervju gjengitt i *Dagbladet* 4. april 2008 s. 44)

Forfatteren Johan Halmrast ga ut ca. 30 populære romaner fra slutten av 1800-tallet. Han brukte det kvinnelige psevdonymet Marie Larsen.

Den britiske forfatteren Dan Rhodes har skrevet under kvinnelig psevdonym. “Romanen “Den lille hvite bilen”, som nå er ute på norsk, har Dan Rhodes skrevet under pseudonymet Danuta de Rhodes. Hvorfor? - Jeg jobbet i bokhandel og la merke til utvalget av oversatte, franske dameromaner. De var alltid korte. Bare rundt hundre sider. Det var akkurat som om det var en lov mot at franske damer

skulle skrive lange romaner. Jeg fikk lyst til å skrive en slik en selv. En Parisroman.” (<http://www.dagbladet.no/kultur/2005/06/06/433868.html>; lesedato 13.10.11)

“Ingeborg Refling Hagen lurte hele samtiden da hun utga to pirrende bøker med historier fra “møllekammerset”. Ingen kvinne kunne jo ha skrevet noe slikt, og det sto da også Hans Haga på omslaget. Pseudonymlureri kan ha mange årsaker, men i Norge pleier det å handle om sex. Bjørneboes mislykkede pseudonymforsøk med Uten en tråd er pensum, men færre husker at haugesunderen Tor Sæther så seg nødt til å ta navnet Alexander Brenning da han debuterte med de rått seksualiserte sjømannsromanene sine i 1995.” (*Morgenbladet* 1. – 7. april 2011 s. 45)

“Vi trodde det var jentenes drømmer og lengsler vi leste, men så var det Gustav Galåsens! Sjøkket over at redaktøren av bladet Romantikk i årene 1975 til 2000 også selv skrev det meste [...] Galåsens Romantikk hadde på det meste et opplag på 90 000 og han skrev under navnene Elin Gran, Mona Haug, Line Voll og Elin Hamre.” (*Morgenbladet* 11. – 17. mai 2012 s. 44)

Pseudonymer “er i slekt med tryllekunstnerens artistnavn. Det gjelder å gjøre seg litt “fremmedlandsk” og merkverdig. Noen norske eksempler skulle være talende: Roy Roberts (Alex Brinchmann), Bernhard Borge (André Bjerke), Jonathan Jerv (Nordahl Grieg og Nils Lie), Stein Riverton (Sven Elvestad; elve-stad = river-town), K. Villum (Kjartan Fløgstad). Noen ganger er pseudonymet nærmest en slags spøk: Krag-Jørgensen (Aage J. Ravnsborg), Peter Pan (Lalli og Fridtjof Knutsen), Coffin (Nils Nordberg).” (Dahl og Nordberg 1982 s. 176-177) Noen pseudonymer er ment som provokasjoner. Berlin-dadaisten Hannah Höch sa i et intervju i 1959 om kunstnerlivet i Tyskland under 1. verdenskrig og i mellomkrigstiden: “To assume an English or American pseudonym, as Hans Herzfelde did when he called himself John Heartfield, was already an act of provocation in the eyes of German nationalists. George Grosz also claimed to be American in some mysterious way and spelled his name ‘George’ instead of ‘Georg’.” (sitert fra Kuenzli 2006 s. 231)

“Et forholdsvis vanlig formål med å benytte pseudonym er at forfatteren ønsker å skille ulike roller, kanskje kan man også argumentere for at alle pseudonyme forfattere gjør dette. Selv om hovedintensjonen er å verne om privatlivet, har en pseudonym forfatter uansett oppnådd å skille mellom sin rolle som forfatter og som privatperson. I denne kategorien er det derimot mest hensiktsmessig å plassere forfattere som har dette som hovedintensjon, og ikke andre forfattere som måtte oppnå samme resultat som en ekstra bonus. Rollene som forfatterne ønsker å holde fra hverandre, varierer sterkt, men vi kan utlede to hovedtyper forfattere. Den ene gruppen er forfatterne som ønsker å skille én forfatterrolle fra en annen forfatterrolle, gjerne med henblikk på litterær sjanger. Dette gjelder særlig forfattere som skriver i ulike sjangere som ikke gir lik status. Her benyttes gjerne autonomet for den mest anerkjente sjangeren, mens pseudonymet tas i bruk i den

mindre prestisjefulle sjangeren. Her kan vi nevne André Bjerke (debut 1940, pseudonym fra 1941) signerte verk med fødenavn når han skrev lyrikk eller oversettelser. Som krimforfatter var han imidlertid kjent som Bernhard Borge. Kjartan Fløgstads (debut 1970, pseudonym fra 1975) praksis er nærmest identisk med Bjerkes, som krimforfatter er han kjent som K. Villum/K. Villun. Anne B. Ragde (debut 1986) har utgitt romaner under autonym, mens pornonoveller hun har forfattet for bladet *Lek*, har blitt signert med pseudonym (Korsvold 2001).” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 11.01.17)

Forfattere “har ikledd seg pseudonymer for å være anonyme, for å beskytte privatlivet sitt eller skape en ny forfatteridentitet som passer romanen deres bedre. Noen har ønsket å skille mellom ulike sjangre, og latt pseudonymet stå for den delen av forfatterskapet som ikke gir like stor status. Som André Bjerke som brukte sitt eget navn når han skrev lyrikk, og Bernhard Borge når han skrev krim. - Mange forfattere bruker pseudonym for å skape avstand mellom seg selv og teksten, men i stedet tolker leserne det motsatt. De tror forfatteren da er nærmere teksten, sier Marianne Egerdal. I 2006 skrev hun masteroppgaven “Pseudonymeffekten og The Cocka Hola Company”. Hun er en av få som har skrevet om forfatteres bruk av pseudonymer. - På 1700-og 1800-tallet forekom pseudonymer ofte. Det finnes en studie som antyder at opp mot 80 prosent av alle romaner som kom på slutten av 1700-tallet, ble gitt ut under pseudonym. Siden den gang har tallet sunket.” (Rannveig Korneliussen i et litteraturbilag til *Dagbladet* 28. november 2016 s. 6-7)

Det kan være dype filosofiske og eksistensielle grunner til at en forfatter velger å bruke psevdonym. Dette gjelder for den danske filosofen Søren Kierkegaard, som levde på første halvdel av 1800-tallet. Han ga ut sine bøker under en rekke forskjellige psevdonymer. Kierkegaard ville praktisere en såkalte indirekte meddelelse, fordi han selv ikke satt inne med sannheten om eller svarene på de store spørsmålene han skriver om. Sannheten er ifølge Kierkegaard det subjektive, det individuelle, og hvert menneske må finne sin egen sannhet, ellers er den uten ekte verdi. Subjektiviteten er sannheten. Hos Kierkegaard går “sannhet”, “inderlighet”, “lidenskap”, “subjektivitet” og “individualitet” i ring – de skal bevise hverandres verdi. Hvert menneske må finne sin egen vei og denne veien blir aldri funnet for godt. Veien blir til for den enkelte, for hvert enkelt menneske, og lukker seg etter den enkelte, hevder Kierkegaard. Andres veier er likevel verdifulle fordi de kan bli anledningen til at jeg finner min egen vei, dvs. de er en indirekte hjelp. Sannhet er for Kierkegaard det som den enkelte lever ut i sitt eget liv med lidenskap og inderlighet. Fordi knapt noe viktig i verden er sikkert, må vi *tro* desto inderligere på det vi satser på. Vår eneste forankring er vår egen overbevisning, vår vilje og vårt håp. Dette fører til at Kierkegaard ikke vil “dytte” sin egen personlige (og kristne) sannhet på sine lesere, og at han heller ikke kan ta ansvaret for alt det som han skriver kan føre med seg. Han også er bare et menneske og kan ikke overskue alt. Psevdonymene hans skal skape en avstand mellom forfatteren og leseren som gir leseren mulighet til å finne sin egen sannhet.

Den franske forfatteren Marie-Henri Beyle er mest kjent under sitt psevdonym Stendhal, men han brukte til sammen ca. 250 psevdonymer, de fleste når han skrev brev. I sine brev kalte han seg blant annet William Crocodile, Henry Brulard, Anastase de Serpière, Bombet, Don Flegme og Poverino (<http://www.topito.com/top-raisons-pousser-auteurs-a-prendre-un-pseudonyme>; lesedato 23.05.17).

“Anonymitet eller pseudonymitet kan gjøre det mulig å beholde sakligheten selv om temaet er eksistensielt. Hvis noen skriver om snørr, tårer og smertefulle valg under fullt navn, går det ut over den saklige lesningen. Skjønnlitterære forfattere kan gjøre det, nettopp fordi ingen normalt mistenker dem for å være de personene de skriver om. Søren Kierkegaard var en av de første i filsofihistorien som brukte pseudonymer. Det gjorde han ikke fordi han manglet alvor, men fordi han ønsket at sakene ikke skulle forkludres av at man ble distraheret av hans person. De som vet noe om ham, påstår at det i hans bøker under fullt navn er enda mindre overensstemmelse mellom forfatter og tekst enn i de tilfellene da han brukte pseudonymer. Slik sett var også hans eget navn et pseudonym.” (*Morgenbladet* 19. – 25. november 2010 s. 36)

“Anders Heger (debut 1984) har benyttet minst fire forskjellige pseudonymer, og han utelukker ikke at det finnes flere: Walter Vik skriver barnebøker, Onkel Anders skrev en bok om jappetiden (*Alle barns store jule-advents-bok*), Kristoffer Morris er krimforfatter, og Svejk skrev kommentarer i Klassekampen på begynnelsen av 1990-tallet. Den andre måten å skille roller på, er å skille mellom forfatterrollen og andre offentlige roller – da skillet mellom rollen som forfatter og privatperson hører inn under anonymitet/beskyttelse. Johan Borgen (debut 1925) brukte pseudonym fra 1928 for å skille forfatteren Johan Borgen fra rollen som journalist i *Morgenbladet*, og senere *Dagbladet*. Han valgte navnet “Mumle Gåsegg” som pseudonym, fordi denne eventyrfiguren har karaktertrekk Borgen identifiserte seg med: “[...] han er glupsk, nysgjerrig og altetende, det fins en djevlesk side hos ham [...]. Alt dette er nyttige egenskaper for en allroundjournalist” (Haavardsholm 2001: 150). Totalt skrev Borgen rundt 2500 epistler under dette pseudonymet. Av andre intensjonstyper som finnes er det verdt å nevne kollektivpseudonym. Dette er mest vanlige i forbindelse med barnebokserier som *Hardy-guttene* (skrevet fra 1927-1979 under pseud. Franklin W. Dixon) og *Frøken Detektiv* (skrevet fra 1930 og utover under pseud. Carolyn Keene). I Norge finnes seriene *Sommerset* (pseud. John Donner) og *Emilies tid* (Helene Holst-Hammerfeldt). De virkelige forfatterne av slike serier er ofte pålagt av forlaget å være anonyme.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 10.01.17)

Den tyske filosofen Theodor W. Adorno reiste i eksil etter at Hitler tok makten i Tyskland i 1933. “I eksilet skreiv han den omdiskuterte *Über Jazz* (1936) under ett av sine pseudonymer, Hektor Rottweiler.” (Arild Linneberg i *Morgenbladet* 5. – 11. september 2003 s. 11) Litteraturprofessor Arild Linneberg har “brukt flere

pseudonymer, blant annet Lodin Løsbart jr.” (*Morgenbladet* 20. – 26. mai 2016 s. 8) “August Wilhelm Friedrich Hegelschlegel, Leo Løvetann, Arnold Lucifer Negnaf, alle med lausbart og klovnese: Kjært barn har mange navn, mange masker, men den fyrste gongen eg støyte på han, heitte han likevel Arild Linneberg. [...] framstå med ulike masker – slik Linneberg gjer med sine ulike pseudonym og alter ego, og ved å veksle mellom alvor og spøk og forskjellige sjangrar og stilartar.” (https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/243801/526914_FULLTEXT01.pdf; lesedato 09.09.16)

Den amerikanske forfatteren John Wray har skrevet: “I had no rationale when I took my pseudonym in my late twenties, after all, other than a vague sense of my given name as slightly too bland, and a longtime love of superhero comics, in which no self-respecting crime fighter (or villain) would be caught dead without an appropriately spicy nom de guerre. I wasn’t contending against chauvinism, like George Eliot (Mary Anne Evans), or against puritanism, like Pauline Réage (Anne Desclos), or political repression, like Mo Yan (Guan Moye); the only thing I was struggling against was my own tendency toward self-defeat. [...] Mark Twain and George Orwell and Isak Dinesen were something more than they would have been without their pseudonyms, or so it seemed to me. Their desire to reconfigure their real, lived experience was so great that it had broken the constraints of their fiction and bled, if only ever so slightly, into the actual world. I wouldn’t have put it this way at age nine, of course; they simply seemed more mysterious to me, and more powerful. They were taking something foisted on them, the identities they’d been assigned, and refashioning them to suit their own designs. They existed as authors and as characters simultaneously.” (Wray i <http://www.newyorker.com/books/page-turner/whats-in-a-pen-name>; lesedato 10.12.14) Wray brukte pseudonymet John P. Henderson.

“Many books were published anonymously or under noms de plume in that first great age of the novel, and determined sport was made of exposing the persons behind them, often based on the supposed “maleness” or “femininity” of style or point of view. Some authors accepted exposure good-naturedly, as the inevitable price of success; some emphatically did not. “To you I am neither man nor woman,” Charlotte Brontë wrote in an angry address to her critics, after the true identity of Currer Bell became known. “I come before you as an Author only – it is the sole standard by which you have a right to judge me – the sole ground on which I accept your judgment.” Much as I might agree, my own case strikes me as having more in common with that of Toby Forward, the Anglican vicar who, in the nineteen-eighties, wrote a series of stories posing as a teenage girl by the name of Rahila Khan. Defending his motives in the scandal that eventually resulted – his stories had been published in a series specifically intended as a platform for young immigrant voices in Thatcher-era England – Forward insisted that the Khan stories had not been meant as a hoax, declaring that his pseudonym “released me from the obligation of being what I seem to be so that I can write as I really am.” I differ from the good vicar on a few minor points (I don’t think anyone writes as they

“really are,” for example, since all style is either learned or invented), but I agree about the “release from obligation.” ” (John Wray i <http://www.newyorker.com/books/page-turner/whats-in-a-pen-name>; lesedato 10.12.14)

“Today female names vanish to avoid industry and reader perceptions of what women’s fiction is like. Historically, in the British tradition, female names were hidden because of the perceived inappropriateness of women writing novels. To understand this difference, it is important to know that the very act of reading novels was heavily policed for girls and women in the nineteenth century. [...] From the twentieth century onwards, women novelists’ use of pseudonyms seems to have acquired a more focused purpose: to avoid pre-judgement of women’s fiction as inferior.” (Michelle Smith i <http://theconversation.com/the-evolution-of-female-pen-names-from-currer-bell-to-j-k-rowling-46864>; lesedato 06.07.16)

“I’ve discovered that working under a name other than the one in my passport – while an undeniable hassle in airports, hotels, and banks – is a marvelous way to dodge my inhibitions. It doesn’t say much for human psychology, I suppose, that such a simple-headed trick should work so well, but I’m in no position to be fussy. Writing is hard enough without the sin of pride. From a certain angle, there’s almost no difference between a piece of fiction and a dramatic monologue, or even a stand-up comedy routine. The wonder of revision, I’ve always thought, is that it enables the writer – any writer, regardless of experience or skill – to run through a given routine again and again, until it suddenly becomes worth listening to. And the advantage of a pen name – in my case, at least – is that it gives said writer the courage to perform for his imaginary audience, no matter how charmless or pretentious he might feel.” (John Wray i <http://www.newyorker.com/books/page-turner/whats-in-a-pen-name>; lesedato 10.12.14)

Den franske renessanseforfatteren François Rabelais ga ut boka *Pantagruel* (først publisert i 1532, senere endrete versjoner) under det anagrammatiske psevdonymet Alcofribas Nasier. Psevdonymet inneholder de samme bokstavene som forfatterens egentlige navn. Den franske 1600-tallsdikteren Jean de Schelandre publiserte et verk under navnet Daniel d’Anchéres, som nesten er et anagram-psevdonym (det ekte navnet og psevdonymet inneholder de samme bokstavene – bortsett fra at j erstattes av i og en r og en e ikke blir tatt i bruk i psevdonymet). Den tyske 1600-tallsforfatteren Johann Beer ga ut tekster under flere psevdonymer og først i 1932 klarte en forsker å fastslå at det var Beer som stod bak (Grabert, Mulot og Nürnberger 1983 s. 79). Franskmannen Charles Perrault ga ut sin berømte eventyrsamling i 1697 med sin lille sønns navn som et slags psevdonym (Sourget 2006 s. 326). Den tyske forfatteren Salomo Friedlaender brukte i mellomkrigstiden psevdonymet Mynona, som er “Anonym” skrevet baklengs. Den belgiske tegneserieskaperen Hergé, kjent for serien *Tintin*, skapte sitt psevdonym ved å snu om på intitalene G. R. i sitt egentlige navn Georges Remi. R. G. uttales “hergé” på fransk.

Et grensetilfelle av psevdonym er å skrive under et allerede eksisterende forfatternavn (grenser mot “ghostwriting”). Den franske forfatteren Jules Vernes sønn Michel Verne skrev romanen *Reisebyrået Thompson & Co.* (1907) og publiserte den med sin fars navn på bokomslaget. Hans far Jules Verne døde i 1905, men samtidens franskmenn kunne anta at det fantes etterlatte manuskripter til flere bøker. Dette eksemplet er dermed en litterær forfalskning. Det er lukrativt å skrive bøker med en berømt forfatters navn på omslaget. På den annen side har antakelig sønnen hjulpet til å skrive noen av de romanene faren ga ut under eget navn (Couty 2000 s. 1264).

Det kan skjule seg flere personer bak et psevdonym. Et eksempel er at Hjalmar Christensen, Vilhelm Dunker Dons og Hugo Mowinckel under det rare, oppfunne navnet Adolescentulus Olsen i 1895 ga ut den parodiske diktsamlingen *Rythmeskulp*. I 2008 ga tre nordmenn – P. A. Kjørstad, H. Tvinnereim og T. Tufte – ut romanen *Fordervelsens lakeier* under det felles psevdonymet Bobby Peruz. Bruk av et såkalt “samlepsevdonym” er vanlig for svært lange populærlitterære bokserier, f.eks. serier av krimbøker, romantiske dameromaner eller science fiction-bøker. Da kan det skjule seg dusinvis av forskjellige forfattere bak ett psevdonym som har blitt en slags merkevare.

“Forfatterkollektivet Wu Ming [...], med base i Italia, er ute igjen med en ny roman. Alle de fire medlemmene skriver under pseudonym, og Wu Ming-stiftelsens info-side består mer av fornærmelser og trivia enn fakta. Vi kan derfor ikke si særlig mye om dem annet enn hva den nye boken til det fiksjonsoppdiktende kollektivet handler om: *Altai*, som ble utgitt på italiensk i 2009, kommer i disse dager ut på engelsk. Boken er en oppfølger til prisvinnende *Q*, og finner sted i det østlige Middelhavet i år 1569; på den tiden var Venezia en verdensmakt. Omtalen lover pirater, orientalisme og lek med identiteter.” (*Morgenbladet* 24. – 30. mai 2013 s. 36)

Mange forfattere som skrev kolportasjeromaner i Tyskland på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, skrev under psevdonym (Schneider 2004 s. 194). Utgivelsene i en serie kan komme så raskt at det knapt ville vært mulig for ett menneske å skrive alt. Et eksempel på et psevdonym som ble brukt av mange forfattere gjennom årene, var Carolyn Keene, den påståtte forfatteren av bøkene om Nancy Drew, dvs. Frøken Detektiv. Den første boka signert Keene ble i Norge utgitt i 1941, men bøkene ble først populære på 1950-tallet. Verken Carolyn Keene eller Franklin W. Dixon, som forfatter av bøkene om Hardy-guttene, har eksistert som enkeltpersoner. Det er fellespsevdonymer og “merkevarenavn” for en rekke skrivende personer i kan kalles “litterære fabrikker” med større produksjon enn det noe enkeltmenneske kunne skape. Kanskje skriver én person de fleste bøkene i serien, men hvis denne er forhindret fra å levere, må en annen av forlagets forfattere trå til. Det gjelder f.eks. den tyske legeromanserien om Dr. Holl, der de fleste bøkene ble skrevet av Jutta Ploessner under psevdonymet Katrin Kastell (Schneider 2004 s. 348).

“Carolyn Keene og Franklin W. Dixon – forfatterne som ikke finnes [...] “Alle” har lest en Frøken Detektiv-bok av Carolyn Keene eller et Hardy-guttene-mysterium av Franklin W. Dixon. Men få vet at disse forfatterne aldri har eksistert! Hemmeligheten ligger hos firmaet Stratemeyer Syndicate. Edward Stratemeyer ble født i 1862 i New Jersey, USA. [...] firmaet Stratemeyer Literary Syndicate, grunnlagt i 1905. Edward laget korte “handlingsskisser”, og betalte andre for å skrive bøker ut fra skissene. Forfatterne fikk godt betalt for manuskriptene, men gav samtidig fra seg alle rettigheter. De kunne ikke selge tekstene til andre, og skulle ikke røpe at det var de som var forfatterne. Bøkene ble gitt ut under pseudonymer. Alle salgsinntekter gikk til Stratemeyer, som fritt kunne forandre på tekstene og gi dem ut på nytt. Stratemeyer-syndikatet satset på bokserier for barn og unge. Det var viktig at bøkene var spennende og lettleste, og at de hadde god moral. [...] Syndikatet ble snart en kjempesuksess. Mellom 1904 og 1985 gav det ut over 1400 bøker, ved hjelp av nærmere 100 forskjellige skribenter. [...] I 1926 ble den kanadiske journalisten Leslie McFarlane ansatt for å skrive guttebøker under pseudonymet Franklin W. Dixon, og i 1927 kom “Hardyguttene og skatten i tårnet”. Der møter vi for første gang brødrene Frank og Joe Hardy, som er sønnene til en privatdetektiv. Når en venns bil blir stjålet, og dyre smykker forsvinner fra et herskaps hus, starter brødrene sin egen etterforskning. [...] Etter 11 Hardy-bøker trakk McFarlane seg fra skrivingen på grunn av redusert betaling. Siden vendte han tilbake og skrev noen få bøker til, før andre skribenter tok over for godt. På 60-tallet ble de opprinnelige tekstene omarbeidet for å gjøre dem mer tidsriktige, og dette har skjedd flere ganger siden. Det skrives fremdeles nye bøker om Hardy-guttene i USA, men på norsk er serien foreløpig stoppet med bok nummer 110, “Midt i skuddlinjen”.” (<http://foreningenles.no/ungdom/forfatterleksikon/forfatterne-som-ikke-finnes>; lesedato 02.09.16)

“Journalisten Mildred Wirt Benson skapte de første bøkene om Nancy Drew, under navnet Carolyn Keene. Serien var skreddersydd for datidens jenter, med “snillere” intriger enn Hardy-guttene og en kjekk, skikkelig pike i hovedrollen. Nancy Drew er samvittighetsfull og snill, men også selvstendig og smart. I “Frøken Detektiv” leter hun etter et forsvunnet testamente for at to fattige damer skal få sin del av en arv. [...] Mildred Benson skrev 23 bøker som Carolyn Keene mellom 1930 og 1953. Harriet Stratemeyer Adams var redaktør for serien, og skrev også mange av bøkene selv. De to damene var uenige om heltinnens personlighet, og Mildred Benson sluttet derfor hos syndikatet [dvs. Stratemeyer Syndicate]. Nancy Drew-serien er blitt modernisert flere ganger, og i dag skjer det til og med mord i bøkene, noe som var utenkelig for de opprinnelige forfatterne. I 1985 ble syndikatet solgt til et amerikansk forlag, som har fortsatt å gi ut både “Hardy-guttene” og “Nancy Drew”. Etter salget stod flere av de egentlige skribentene fram og fortalte sannheten om Carolyn Keene og Franklin W. Dixon: De er like uekte som personene i bøkene deres! [...] Barn som skrev fanbrev til Franklin W. Dixon og Carolyn Keene fikk svar fra falske “sekretærer”, som beklaget at forfatterne ikke

hadde tid til å svare selv.” (<http://foreningenles.no/ungdom/forfatterleksikon/forfatterne-som-ikke-finnes>; lesedato 02.09.16)

Oscar Wildes “The Ballad of Reading Gaol” (skrevet etter at han ble løslatt fra fengselet i 1897) ble publisert under psevdonymet eller koden C. 3. 3., Wildes fangenummer i fengselet der han satt på grunn av homoseksualitet. Den engelske forfatteren Frederic Mannings roman *The Middle Parts of Fortune* (1930; senere også utgitt med tittelen *Her Privates We*) ble publisert med psevdonymet Private 19022, som var Mannings “army serial number” (Boxall 2006 s. 344).

Et “allonym” er navnet på “a person known to have existed, assumed as a pen name by another writer, as opposed to a fictional pseudonym, for example, the name “Publius” for the Roman tribune Publius Clodius Pulcher, used by Alexander Hamilton, John Jay, and James Madison in writing *The Federalist*.” (Joan M. Reitz i http://lu.com/odlis/odlis_c.cfm; lesedato 30.08.05)

Fra 1921 av skrev den belgisk-franske forfatteren Georges Simenon et høyt antall bøker under ca. 10 forskjellige psevdonymer. Det første psevdonymet han brukte var Georges Sim (en kortform av sitt egentlige navn), det neste var Jean du Perry (Assouline 1992 s. 711). En gruppe franske matematikere grunnla samarbeidsgruppa Bourbaki i 1934 og har brukt navnet Nicolas Bourbaki som felles psevdonym (der N-en i Nicolas står for det matematiske tegnet “ikke”) (Giuriato, Stingelin og Zanetti 2006 s. 120).

Den amerikanske science fiction-redaktøren og -forfatteren John W. Campbell brukte psevdonym på en historie som var totalt forskjellig fra hans tidligere historier, slik at ikke leserne skulle bli forvirret (Moskowitz 1967 s. 47). Den britiske krimforfatteren John Creasey hadde en enorm bokproduksjon, langt over 500 bøker, skrevet under forskjellige psevdonymer der hvert psevdonym tilsvarer en bestemt undersjanger med visse kjennetegn som leserne kan kjenne igjen fra bok til bok (Symons 1972 s. 204). Den belgiske krimforfatteren Georges Simenon, best kjent for bøkene med etterforsker Maigret, brukte 17 psevdonymer i løpet av sin forfatterkarriere. Den amerikanske forfatteren Donald E. Westlake har brukt 16 psevdonymer (*A-magasinet* 15. november 2013 s. 39). “Ofte bruker forfatterne forskjellige psevdonymer, ett for hver “serie”. Verdensrekord i psevdonymer innehas utvilsomt av engelskmannen John Creasey. Han skrev i alt nærmere 600 bøker under 25 psevdonymer (pluss sitt eget navn).” (Dahl og Nordberg 1982 s. 177)

“Paul Myron Anthony Linebarger (fødd 11 juli i Milwaukee, Wisconsin, död 6 augusti 1966), alias Cordwainer Smith, var en man med många namn. Som resultat av hans fars inblanding i Xinharevolutionen 1911 fick han som ung det kinesiska namnet Lin Bah Loh (Smith 1993:vii). [...] Han hade kontakt med Kina i hela sitt liv – när han inte arbetade för armén var han professor i bl.a. kinesisk historia vid Johns Hopkins University. Kinesiska influenser kan också återfinnas i hans

skönlitteratur (Smith 2006:xii). Han skrev en del poesi under namnet Anthony Bearden (Hellekson 2001:11), och han skrev även skönlitteratur under andra pseudonymer: Felix C. Forrest, Carmichael Smith och Cordwainer Smith. Under det sistnämnda skrev han uteslutande science fiction, och det är under det namnet som han är mest ihågkommen.” (Gillheim 2017)

Den engelske forfatteren Jim Grant lagde psevdonymet Lee Child “for å havne mellom Raymond Chandler og Agatha Christie i bokhandlernes hyller.” (*A-magasinet* 26. september 2014 s. 42)

“Tom Johansen. Det var nemlig det han skulle hete, forfatteren bak “Blod på snø” (2015) og “Mere blod” (2016). Tom Johansen ble født i Jo Nesbøs hode. Han hadde egen wikipediaprofil, skrevet av Nesbø. Med bilde, lånt av en svenske. Og de to krimromanene skulle være kultklassikere fra 1970-tallet i USA. Forvirret? Det var også meningen. - Det meste var klart, helt til vi fikk en telefon fra advokatene i USA. De mente dette ville være å selge bøker under falske forutsetninger. Ljuge for bokkjøperne. Og de så for seg ubegrensede søksmål mot forfatteren og det endte med at vi droppet hele ideen. Og nok en gang kom bøkene ut i Jo Nesbøs navn.” (Rannveig Korneliussen i et litteraturbilag til *Dagbladet* 28. november 2016 s. 10)

Amerikanske Karin Slaughter “er faktisk ikke noe pseudonym, men hennes ektefødte navn. Det kler forfatteren hvis varemerke er iskalde, psykologiske thrillere.” (*Krimmagasinet* 2016 s. 34)

I 1889 kom det ut en novellesamling i Tyskland med tittelen *Papa Hamlet* (med en lang tittelnovelle). På omslaget stod Bjarne P. Holmsen som forfatternavn. Dette var et psevdonym for forfatterne Arno Holz og Johannes Schlaf. Året etter skrev Holz og Schlaf i forordet til sitt skuespill *Familien Selicke* at de hadde valgt psevdonymet fordi det lød norsk og grunnen var “den allerede så ofte hørte klage over at bare utlendinger får anerkjennelse hos oss, og at man hvis man våger noe og vil unngå straff, i det minste må være en franskmann, en russer eller en nordmann” (sitert fra Cowen 1981 s. 624 i bind 2). Ibsen hadde allerede blitt berømt i Tyskland. Holz og Schlaf avslørte etter sju måneder at de stod bak *Papa Hamlet*, og at den ikke var oversatt fra norsk.

Den amerikanske forfatteren Luke Rhineharts roman *Terningmannen* (1971; på norsk 1995) har psykiateren Luke Rhinehart som hovedperson. “Virkelighetens Luke Rhinehart heter forøvrig George Cockcroft. Psevdonymet tok han for å forsterke inntrykket av at *Terningmannen* er en selvbiografi.” (*A-magasinet* 26. mars 2010 s. 8) Under dette psevdonymet har Cockcroft også utgitt andre tekster, blant annet *The Search for The Dice Man* (1993).

Et psevdonym kan fungere som en hyllest. Den franske forfatteren Alain Potier brukte psevdonymet Alain Sanders som en hommage til sin landsmann Roger

Nimier, forfatter av bl.a. romanen *Den blå husaren* (1950) med en hovedperson som heter François Sanders. Den svenske tegneserieskaperen Charlie Christensens *Arne Anka* (utgitt fra 1983) er en slags Donald Duck-parodi. Christensen har brukt psevdonymet Alexander Barks som en hyllest til den legendariske amerikanske Donald-tegneren Carl Barks. Både psevdonymet og innholdet i tegneserien førte til at Disney-konsernet i 1989 truet Christensen med erstatningssøksmål for brudd på opphavsrettigheter. Den svenske tegneren endret på Arne Ankas nebb, men lot deretter anden kjøpe seg et løsnebb som er helt likt Donalds. I en episode unnslipper Arne så vidt et mordforsøk fra Disney-konsernet. Konsernet måtte oppgi å føre rettssak selv om Arne fortsatt lignet veldig på Donald.

Doris Lessing publiserte romanen *The Diary of Jane Somers* (1983) under psevdonym. "Already well known and well respected, she wanted to test what she perceived to be the hardened attitudes of publishers and reviewers of the time." (Boxall 2006 s. 710) Noe tilsvarende gjorde den amerikanske krimforfatteren Erle Stanley Gardner. Han skrev ca. 130 bøker. "To conceal his embarrassing prolificacy, he resorted to pseudonyms: Charles M. Green, Kyle Corning, Grant Holiday, Robert Parr, Carleton Kendrake, Charles Kenny, Arthur Mann Sellers, Les Tillray, Dane Rigley, Charles M. Stanton, and A. A. Fair." (Van Dover 1984 s. 26) Gardner "submitted the original manuscript through his agent under a pseudonym. Only after it was accepted for publication did Gardner acknowledge authorship, and he continued to maintain the imposture publicly for a number of years. Eventually he allowed the book covers [på *The Bigger They Come*, 1939] to read "Erle Stanley Gardner writing under the name of A. A. Fair." " (Van Dover 1984 s. 78-79)

"Ellery Queen er et psevdonym. Forfatterne bak navnet er to fettere, Frederic Dannay og Manfred B. Lee. Å gi detektiven samme navn som forfatteren kan synes absurd, selv om de to fetterne hadde en fornuftig nok forklaring: De hadde gjort den erfaring at få lesere husket navnet på forfatteren av en detektiv-fortelling, mens alle husker navnet på detektiven! [...] I begynnelsen av forfatterparets karriere var det ingen som visste hvem Ellery Queen var – bortsett fra deres forlegger. Når de opptre for publikum, hadde de svart maske for ansiktet. Og siden de var to, kunne *begge* opptre som Ellery Queen, på forskjellige steder og til forskjellige tider. Ja, de kunne utfordre hverandre: Hvem er den *ekte* Ellery Queen? Mulighetene ble enda flere da de bestemte seg for å skape et nytt psevdonym: Barnaby Ross. Nå kunne de opptre sammen, den ene som Ellery Queen, den andre som Barnaby Ross. De kunne stille hverandre intrikate spørsmål og presentere mini-mysterier for hverandre." (Dahl og Nordberg 1982 s. 173-174)

Amerikanerne Mary Jane Latsis og Martha Hennissart skrev krim sammen under psevdonymet Emma Lathen (Symons 1972 s. 193). "Mary Jane Latsis and Martha Hennissart, the two personalities behind Emma Lathen, first met in the 1950's as graduate students at Wellesley College. They resumed their friendship in 1960 and began a literary collaboration that would span nearly four decades and produce more than two dozen novels. [...] As they both worked in the corporate world,

Latsis and Hennisart decided to adopt a pseudonym to avoid complications with business clients who might worry that their private affairs would end up as material for their mysteries. They devised the name Emma Lathen, comprising components of each of their names. Emma approximates the “M” from Mary and the “Ma” from Martha, while Lathen comes from the “Lat” of Latsis and the “Hen” of Hennisart. Later novels appeared under a second pseudonym, R. B. Dominic.” (<http://www.enotes.com/topics/emma-lathen>; lesedato 06.11.13)

Kanskje fordi kriminallitteratur lenge hadde lav litterær status, valgte noen forfattere psevdonym når de skrev krimbøker ved siden av sitt “seriøse” forfatterskap. Kjente norske forfattere som har brukt psevdonym når de ga ut krim, er André Bjerke (psevdonymet Bernard Borge), Tor Edvin Dahl (psevdonymet David Torjussen) og Kjartan Fløgstad (psevdonymet K. Villum). I mange år var det vanlig at franske krimforfattere brukte engelsk-klingende psevdonymer (Reuter 1997 s. 98). Den første franskmann som brukte sitt ekte navn i bokserien *Den svarte serie*, var Albert Simonin med *Ikke rør pengene* (1953) (Reuter 1997 s. 28). Men det er ulike syn på denne antakelsen om grunnen til å bruke dekknavn: “Påfallende mange kriminalforfattere har brukt psevdonym. Men forklaringen som ofte blir lansert – nemlig at forfatterne ikke vil stå fram ved sitt eget navn fordi de har skrevet noe “mindreverdige” – holder ikke stikk. Psevdonymet er *nok et mysterium*. [...] Her har leserne sin egen gåte, en som *ikke* blir avslørt på siste side.” (Dahl og Nordberg 1982 s. 176; Dahl er Tor Edvin Dahl, med krim-psevdonymet David Torjussen) Det svenske psevdonymet Arne Dahl ble brukt til fem kriminalromaner før forfatterens identitet ble avslørt (professor Jan Arnald).

“Jonas Lie vart ein av mellomkrigstida sine beste kriminalforfattarar. Under pseudonymet Max Mauser leverte han fem romanar som framleis imponerer (men som ikkje blir trykt opp på grunn av krigshandlingane). Men romanane viser ikkje berre litterært talent, dei viser også svermeri for militarisme og krig.” (*Morgenbladet* 8. – 14. oktober 2010 s. 42) Jonas Lie var politiminister i Quislings regjering.

De svenske forfatterne Alexander Ahndoril og Alexandra Coelho Ahndoril brukte det felles psevdonymet Lars Kepler “fordi de ville skille sine egne forfatterskap fra krimskrivningen” (*Dagbladet* 29. mars 2010 s. 42). “En roman det er knyttet mye spenning til er Lars Keplers “Hypnotisøren”. Kepler er et pseudonym, og boka har skapt mye kontrovers. I Sverige trodde mange at forfatter Henning Mankell sto bak, og Jan Guillou kritiserte forlaget for å utnytte situasjonen. Til slutt sto ekteparet Alexander og Alexandra Coelho Ahndoril fram som ansvarlige for “Hypnotisøren”.” (*Dagbladet* 29. november 2009 s. 36)

“Ekteparet Alexander og Alexandra Coleho Ahndoril slåss for tiden med Jo Nesbø, Camilla Läckberg og Jens Lapidus om å være Nordens største krimeksportvare. Før den første krimromanen deres, *Hypnotisøren*, kom ut i 2009, var det store spekulasjoner i svenske media om hvilken forfatter som dekket seg bak

pseudonymet Lars Kepler. Flere journalister mente det måtte være Henning Mankell eller Jan Guillou, men så viste det seg altså å være det relativt ukjente forfatterekteparet Ahndoril. [...] - Vi fant på Lars Kepler selv, og det var hemmelig noen måneder. Vi laget en egen adresse på mail, og forlaget visste ikke hvem Kepler var. Etter at boken ble presentert på messen i London i 2009, gav vi beskjed til redaktøren og ble senere avslørt av *Aftonbladet*.” (<http://www.krimfestivalen.no/2012/02/10/intervju-med-lars-kepler-et-hypnotiserende-ektepar/>; lesedato 16.10.13)

“I mars 2009 mottok det svenske forlaget Bonnier manuskriptet til romanen *Hypnotisøren* av Lars Kepler. Kepler var et pseudonym. Men Bonnier fikk, etter at boka ble antatt, selvsagt vite hvem som hadde skrevet den – og utbetalte da ni millioner kroner i forskudd! Man trenger ikke være rakettforsker for å trekke konklusjonen at Kepler verken kunne være debutant fra det store intet eller hvem som helst. “Kan du knekke Keplerkoden?” spurte *Aftonbladet* sine lesere i juli i fjor. Da var *Hypnotisøren* allerede blitt en rekordsuksess. Avisen kunne presentere et eksklusivt e-postintervju med forfatteren, hvor utstudert lite ble avslørt: “Ikke engang mine nærmeste vet hvem jeg er når jeg sitter foran datamaskinen. De ser meg selvsagt foran dataen ganske ofte, men de har ikke peiling på hvem jeg er når jeg sitter der,” skrev Lars Kepler sånn passe mystisk til avisen. Og avisa spurte leserne sine hva de trodde. Den listet opp enn rekke forfatternavn som folk kunne stemme på. De fleste leserne holdt en knapp på den svenske kriminologen og forfatteren Leif GW Persson. Ham var det ikke. Heller ikke John Ajvide Lindqvist, som danske Berlingske Tidende utpekte. Og både en gretten Jan Guillou og en forbannet Henning Mankell måtte krype ut fra sine respektive skrivestuer og dementere ryktene om at den mystiske Lars Kepler skulle være en av dem. Men det var da *Aftonbladet* i begynnelsen av august begynte å “følja pengarna” at det ble fart på sakene. Et nytt bokselkap, Green Eyes Fiction, hadde sett dagens lys. Å opprette et selskap koster penger, og de som sto bak, var forfatterparet Alexander Ahndoril og Alexandra Coehlo Ahndoril.” (bokkilden.no; lesedato 10.08.10)

Franske tegneserieskapere som tegnet for et franskspråklig afrikansk marked, tok ofte et afrikansk-klingende pseudonym (Baron-Carvais 1985 s. 50). Dermed økte sjansen for å få solgt tegneseriene i Afrika, og inntrykket av kulturimperialisme fra Vesten ble svekket.

“Nylig ble det kjent at poeten Yi-Fen Chou, en av bidragsyterne til USAs viktigste årlige diktantologi *Best American Poetry*, ikke er en amerikaner med kinesisk bakgrunn, som antatt, men et pseudonym brukt av Michael Derrick Hudson, som ikke har kinesiske aner i det hele tatt. Hudson forteller at han bruker det kinesiske navnet for å få publisert flere dikt. Og han kom med i antologien, selv etter at hans sanne identitet ble gjort kjent.” (*Morgenbladet* 11. – 17. september 2015 s. 47)

“Gyldendals informasjonssjef, Bjarne Buset (60), står for en av årets merkelige rollekonflikter. “Refusert av seks forlag – anbefalt av tre sentrale forfattere”. Slik selger Vera Lie, som opplyser at hun er et pseudonym for en kjent ansatt i et av

forlagene som har refusert boka, inn spenningsromanen “Terroristen uten ansikt” i presseskrivet som ble sendt ut med boka. [...] Som informasjonssjef i et av Norges største forlag, og tidligere direktør i Bokklubbene, skulle man tro Buset har god kunnskap om mekanismene som gir ei bok oppmerksomhet. Et kjent navn, i det minste utgivelse på et stort forlag, er som regel en god start. Nå tar Buset opp kampen på vegne av alle de som faller utenfor det gode selskap. Det er for så vidt edelt gjort, men også forvirrende. Buset er jo selv en del av det gode selskap. [...] Busets stunt er morsomt, men det viser også hvor vrient lek med pseudonymer kan være. Du møter fort deg sjøl i døra. Det gjør også Buset når han som Vera Lie på bloggen hennes går i rette med VG-anmeldelsen. Et spektakulært drap på kongen er utgangspunktet for plottet i boka, noe VGs anmelder Sindre Hovdenakk omtaler som smakløst. “Er det derfor ingen forlag ønsker å gi ut boka mi, fordi de har prinsessa og halve kongeriket i forfatterstallen, og er redde for å miste dem?”, spør Vera Lie i bloggen.” (*Dagbladet* 13. juni 2013 s. 2)

Bjarne Buset, alias Vera Lie, sitt manus “skal ha blitt refusert av seks forlag, før han bestemte seg for å utgi det selv. Etter at boka fikk en treer i VG, stod han fram i Dagens Næringsliv, der han blant annet mente å ha bevist at forfatterne fortsatt trenger forlagene. - Det er kjempegøy å selvpublisere, men prøv å få noen til å bry seg om det du har skrevet, sa han. Men Buset fikk vitterlig noen til å bry seg, riktignok etter å ha jobbet litt for det. Han fikk spalteplass og anmeldelser i flere aviser (deriblant slakt i denne), boka var bare ikke bra nok.” (*Dagbladet* 1. juli 2013 s. 44)

De danske forfatterne Naja Marie Aidt, Line Knutzon og Mette Moestrups bok *Frit flet: Fællesbogen* (2014) er “ei salig sjangerblanding av dikt, dramatikk, intervju, festsongar, spørjeskjema, e-postar, skanna dagbøker, lister, essays, brev og fotografi tematiserer dei kjønn, venskap og fridom i ei personleg, men på same tid delvis anonymisert skrift. Ved å bruke private, og ofte nokså lite flatterande fotografi og på same tid skrive under pseudonyma A, B og C, set dei si frie, men tydeleg private grense for lesaren.” (*Morgenbladet* 20. – 26. juni 2014 s. 40)

Svensken Niclas Lundkvist har gitt ut verk under navnet Nikanor Teratologen. ““Nikanor Teratologen” liknar de alias av samma slag som tagits av alla black metal-artister sedan genren oppkom. Till genren hör nämligen att artisten ska ta sig ett “demonisk” alias. Alice Cooper, som var en viktig tidig föregångare till genren, påstod sig ha tagit sitt namn från en häxa som avrättats för länge sedan och som lovade gruppens sångare ära och rikedom om han bar hennes namn. [...] Pseudonymen Nikanor Teratologen skiljer sig genom sin demoniska/gammaltestamentliga prägel, från andra författares pseudonymer, vilka dessutom tenderar att vara realistiska (Ellis Bell, George Orwell).” (Mattias Fyhr i boka *De mörka labyrintherna: Gotiken i litteratur, film, musik och rollspel*, 2003, her sitert fra <https://www.flashback.org/t353961>; lesedato 15.02.11)

Det er mulig å bruke en levende persons navn som psevdonym (med eller uten tillatelse fra dekk-personen). Dette har vært hevdet at noen gjorde med navnet “William Shakespeare”, og at hanskemakerens sønn fra Stratford altså ikke skrev de dramaene og diktene som tilskrives han. Et eksempel på bruk av et kjent navn som psevdonym, er Arne Treholts *Ninjateknikk II: Usynlighet i strid 1978* (2006), en parodi på en militærmanual. Arne Treholt er i dette tilfellet ikke den kjente spionasjedømte politikeren, men et psevdonym for Thomas Cappelen Malling. Forfattere kan altså “leke” med eksisterende personer og deres navn når de velger psevdonym. Den franske forfatteren Joris-Karl Huysmans lagde en selvbiografi i 1885, men publiserte den under psevdonymet A. Meunier (Audoin 1985 s. 41). Huysmans venninne het Anna Meunier, men hun skrev ikke teksten. Den amerikanske forfatteren JT LeRoy debuterte med den selvbiografiske romanen *Sarah* (1999). LeRoy var psevdonym for Laura Albert, men Albert lot en venninne opptre i offentligheten med identiteten JT LeRoy.

Surrealistene Robert Desnos and Ernest de Gengenbach ga sammen ut den sjokkerende erotiske romanen *Djevelens pave-inne* i 1931 under psevdonymene Jehan Sylvius og Pierre de Ruysnes. Deres identitet var lenge skjult og noen er fortsatt i tvil om det var disse to som stod bak. “Som ung student skrev Karl Ove Knausgård erotikk for [bladet] Cupido. Det skjedde i all hemmelighet under pseudonymet Karl Asbjørn Gaarder. [...] - Erotikken er en egen sjanger innenfor litteraturen, og gir skribenten muligheten til å fantasere litt ekstra. Vi ser at det er mange etablerte forfattere som også eksperimenterer med å skrive erotiske noveller. Dette er talentfulle folk som skriver bra, men som gjerne skriver under pseudonym, sier Tore Asheim, redaktør i Cupido. Han understreker at de har strenge rutiner som sikrer bidragsyternes anonymitet.” (*Dagbladet* 12. mai 2012 s. 51)

“Patrick Rambaud’s 1988 pastiche of Marguerite Duras, *Virginie Q*, was published under the name of Marguerite Duraille although ‘présenté par’ Rambaud. The pseudonym and the pastiched author’s name, Duraille and Duras, are like enough to alert the reader, who can then note the similarity of the book’s title to Duras’ handling of names (*The Ravishing of Lol V Stein* 1964, Hélène L in *The Lover* 1984, *Emily L* 1987) and the virtual facsimile in the cover of this book published by Balland of the style of Duras’ books published by Éditions de Minuit” (Dyer 2007 s. 56).

Av og til får offentligheten aldri vite hvem som står bak et psevdonym. Kunnskapen om hvem personen er, kan i noen tilfeller ha vært ukjent for alle andre enn forfatteren selv, eller informasjonen kan gå tapt for ettertiden. Det kan være mye spekulasjon om forfatterens identitet. Hittil har f.eks. ingen stått fram og avslørt hvem som er forfatteren bak psevdonymet M. Ageyev, som skrev *Novel with Cocaine* (først publisert i magasinet *Numbers* i 1934). Roman er en “utrolig beskrivelse av rus og rusavhengighet, lagt til et vinterlig Moskva mens den russiske revolusjonen ulmer i bakgrunnen, uten at den nevnes med en eneste setning [...] [teksten ble publisert som bok] og fordømt som dekadent og avskyelig av bl.a.

Vladimir Nabokov. Det er fremdeles uvisst hvem forfatteren er, men spekulasjoner går på at det kan være Nabokov selv.” (*Morgenbladet* 19. – 25. oktober 2007 s. 40)

Et annet eksempel på en bevart hemmelighet om hvem som skrev en tekst under psevdonym, er Bo Balderson-mysteriet. Bo Balderson er psevdonym for en svensk krimforfatter, som skrev blant annet *Statsrådet och döden* (1968), *Harpsundmordet* (1969) og *Statsrådet klarar krisen* (1990). “[F]ortsatt vet ingen, bortsett fra Bo Baldersons forlegger Åke Runnquist, hvem som skjuler seg bak psevdonymet. Teoriene er mange. Blant de mindre sannsynlige er sosialdemokratens leder Olof Palme og Sveriges konge – i tillegg er ikke så rent få av de mest kjente kriminalforfatterne blitt “avslørt”, uten at avsløringene er blitt bekreftet. At Bo Baldersons detektiv “statsråden” er navnløs, bare forsterker det mysteriøse.” (Dahl og Nordberg 1982 s. 176) Andre “mistenkte” har vært Sven Delblanc og forlagsmannen og utgiveren Åke Runnquist selv.

“Elena Ferrante er et pseudonym for en italiensk forfatter, som nå får sitt internasjonale gjennombrudd. I USA snakkes det om “Ferrante-feber”, etter at flere innflytelsesrike kritikere har løftet fram forfatteren. [...] Det er et pseudonym, og forfatteren har klart å beholde sin anonymitet i mer enn tjue år. Det finnes ingen forfatterportrett og ingen forfatterbiografi, bare en opplysning om at hun har en akademisk utdannelse og at hun er interessert i det gresk-klassiske. Den italienske forleggeren vet, men tier, og spekulasjonene er mange og vidløftige, ikke minst etter at berømmelsen har vokst, også internasjonalt: Er hun en mann, er anonymiteten et pr-triks, er bøkene hennes så til de grader *true fiction* at hun ikke orker å stå fram?” (*Klassekampens* bokmagasin 24. januar 2015 s. 4) Ferrantes psevdonym henviser antakelig til hennes uttalte litterære forbilde, den italienske forfatteren Elsa Morante, kjent blant annet for romanen *Historien* (1974).

“Ennå har ingen klart å avsløre hvem som skjuler seg bak pseudonymet Ferrante, selv om mange forsøker. Historieprofessoren Marcella Marmo avkreftet denne uka at det er henne, etter et oppslag i en italiensk avis.” (*Dagbladet* 19. mars 2016 s. 55) “Dersom forlaget skulle motsette seg kravet om å holde bokens forfatter hemmelig, foretrakk Ferrante at den ikke ble utgitt. “Det er overhodet ikke nødvendig for meg å publisere denne boken”, hevder hun.” (*Morgenbladet* 2. – 8. desember 2016 s. 54)

“At forfatteren har skrevet under pseudonym har skapt en viss mystikk. I en verden der forlag vurderer en kommende forfatters utseende og talkshow-gjest-potensial, har Ferrante stått for noe annet. Hun har gjennom sine sjeldne intervjuer skrevet (de har blitt gjort på e-post) at hun ønsket at bøkene skulle leve sine egne liv, uten å være knyttet til en forfatters egen biografi. Og at leserne ville finne fram til bøkene om bøkene var gode nok. [...] Denne uka skal en italiensk journalist ha avslørt hvem hun egentlig er: en italiensk kvinne som jobber som oversetter ved det vesle forlaget til Ferrante. Ja vel, så vet vi det. En eller annen italiensk dame jeg ikke vet noe om og som ikke kommer til å gi noen flere intervjuer av å ha blitt avslørt, har

nå et ekte navn. Jeg innrømmer at jeg har syntes det har vært noe spennende og fascinerende med en anonym forfatter, men avsløringen framstår totalt meningsløs og respektløs overfor hennes ønske for litteraturen.” (Ingrid Wergeland i *Dagbladet* 8. oktober 2016 s. 52)

“- Det er forferdelig vanskelig å være anonym i vårt digitale samfunn, at Elena Ferrante har klart det så lenge, er helt eksepsjonelt, sier [Marianne] Egerdal. [...] I 25 år har den italienske forfatteren Elena Ferrante gitt ut sine romaner under pseudonym. Forfatteren selv har aldri sagt et pip. Forlaget har holdt på hemmeligheten, italienske lesere har spekulert og ryktene har gått. Siden den første boka i Napolikvartetten, “Mi briljante venninne”, kom ut på norsk i 2015, har vi undret oss her på berget også. Så, for et par måneder siden, mente den italienske journalisten Claudio Gatti å ha avslørt forfatteren. Hun skal hete Anita Raja, være oversetter, forlagskvinne og bosatt i Roma. Men entusiasmen uteble. Leserne mente det var ufint å avsløre noen som så åpenbart ikke vil bli avslørt. Forfatteren selv har ikke kommet med så mye som en kommentar. Og gåten Elena Ferrante lever videre.” (Rannveig Korneliussen i et litteraturbilag til *Dagbladet* 28. november 2016 s. 6-7)

“Problems for a brand can develop, for example when the author decides to write in a different style or genre. Readers may be disappointed to discover that the book is not what they are expecting. A solution is the use of a pseudonym – Ruth Rendell, the writer of detective stories, writes psychological thrillers under the name Barbara Vine with a different style of [book-]cover.” (Matthews og Moody 2007 s. 25)

Den franske forfatteren Jean Carrière følte mye press på sin forfatterrolle etter at han fikk den prestisjetunge Goncourt-prisen i 1972 for romanen *Spurvehauken i Maheux*. Han vurderte å begynne å skrive under psevdonym, for å fristille seg fra ytre og indre forventningspress (Heinich 1999 s. 14).

“J. K. Rowling ga ut krimroman under falskt navn. [...] Den kritikerroste romanen “The Cuckoo’s Calling” har fått mye oppmerksomhet i media, angivelig skrevet som en debutroman av den ukjente forfatteren Robert Galbraith. Nå viser det seg at det ikke er Robert Galbraith som har skrevet boka, men J. K. Rowling, kjent som forfatter av “Harry Potter”-bøkene. Avsløringen kom etter at avisa The Sunday Times påpekte den slående likheten i skrivestilen til Rowling og Galbraith, samt deres felles utgivelsesselskap og agent. [...] Videre forteller forfatteren at hun fant det befriende å få muligheten til å gi ut en roman uten et stort mediesirkus og forventninger.” (*Dagbladet* 15. juli 2013 s. 43) “Da J. K. Rowling ble avslørt som forfatteren bak “The Cuckoo’s Calling”, økte salget 150 000 prosent. [...] New Statesman kunne i går rapportere at salget av boka gjennom nettbutikken Amazon hadde steget med utrolige 150 000 prosent, og Rowlings bok er i øyeblikket den mestselgende på Amazon. Ifølge Harry Potter-nettsida The Leaky Cauldron var det bare solgt 1500 kopier av romanen før Rowling ble avslørt som forfatteren. [...] - Det har vært en fornøyelse å få så gode tilbakemeldinger fra både media og

utgivere, under et falskt navn. De visste jo ikke at det var jeg som hadde skrevet den, sa Rowling i en pressemelding i søndag. Hun la til at hun hadde håpet å holde på hemmeligheten litt lenger.” (*Dagbladet* 16. juli 2013 s. 36) Rowling sa om bruken av navnet Robert Galbraith: “Jeg ville ta min skriveperson så langt som mulig bort fra meg selv.” (*A-magasinet* 15. november 2013 s. 39)

“Last month author Catherine Nichols went public with her account of sending her novel manuscript to literary agents under a male pseudonym. A writing sample sent to 50 agents in her own name resulted in only two manuscript requests. Seventeen out of 50 agents requested the same materials from “George Leyer”. Were the agents exhibiting a subconscious gender bias that assumes the superiority of male authors? Or were they responding to the practicalities of a reviewing culture and audience that can overlook or even reject women’s literature? [...] And some audiences, such as young boys, are presumed to be entirely unwilling to read books written by women. J.K. Rowling’s publisher felt that an obviously female name like “Joanne” would dissuade boys from reading the debut Harry Potter novel.” (Michelle Smith i <http://theconversation.com/the-evolution-of-female-pen-names-from-currer-bell-to-j-k-rowling-46864>; lesedato 06.07.16)

Den britiske forfatteren Ken Follett fortalte i et intervju: “Da jeg hadde klar det debutmanuset, fikk jeg råd av agenten min om å bruke psevdonym. Hvorfor, spurte jeg. Jo, fordi du en dag kommer til å skrive bedre. Det var jo ikke akkurat noe komplement, men hun hadde rett. Ingen av de første bøkene var spesielt bra, men de ble langsomt bedre.” (*Dagbladet* 25. september 2010 s. 52)

Det forekommer offentlige psevdonymavsløringer. NRK annonserte for at det på radiokanalen P2 tirsdag 18. august 2009 skulle foregå en slik: “Lars Kepler (psevd): Hypnotisören (ikke oversatt til norsk ennå). Hør hvem som skjuler seg bak forfatterpsevdonymet.”

Det er flytende overgang mellom kunstnernavn og psevdonym. Kunstnernavn kan fungere som psevdonymer for dem som ikke kjenner identiteten bak disse navnene. Den svenske poeten Gunnar Ekelöf kalte seg ved noen anledninger Göran Fulneke, den norske poeten Øyvind Berg tar av og til i bruk et alter ego kalt Verb Nidgøy. Det hender ofte at et kunstnernavn brukes av en person som er aktiv innen ulike kunstarter.

“Navnet Alan Smithee er en amerikansk ordning som fram til år 2000 var et offisielt pseudonym for filmregissører som ikke ville vedkjenne seg et verk. Som regel var dette et utslag av at regissøren mistet for mye av kontrollen til produsent eller produksjonsselskap. Kjente eksempler på Alan Smithee-filmer er blant annet *Dune* av David Lynch, diverse omklippede TV-versjoner av kjente filmer (eksempelvis *Heat*), og enkelte episoder av TV-serien *MacGyver*.” (Sivert Almvik i <http://montages.no/2009/09/begrepet-alan-smithee/>; lesedato 23.02.12)

“Afraid that American audiences wouldn’t accept a western made in Italy, Sergio Leone and composer Ennio Morricone changed their names to “Bob Robertson” and “Dan Savio” on *A Fistful of Dollars* in 1967. The film was a big hit in America for its genre bending conventions and heavily violent nature. The film also birthed the popularity of the “Spaghetti Western,” or Italian Western genre in the United States, and Sergio Leone went back to using his real name on all of his future films. [...] The Director’s Guild of America (DGA) invented a pseudonym for directors who had lost creative control on a film’s production and wanted their names off the final version of the movie. “Alan Smithee” was a way for directors to have a “clean” resume divorced from terrible movies. The first use of the pseudonym was on the film *Death of a Gunfighter*, which Robert Totten and Don Siegel directed separately in 1969.” (<http://mentalfloss.com/article/49912/8-pseudonyms-famous-writers-and-directors-used-movie-credits>; lesedato 18.12.14) De franske filmregissørene Jean-Luc Godard og Jean-Pierre Gorin dannet i 1968 det de kalte Dziga Vertov-gruppa, med et felles psevdonym som de to regissørene hentet fra en avdød sovjetisk regissør.

“In 1947, the House Un-American Activities Committee (HUAC) blacklisted Dalton Trumbo for suspected involvement with the Communist Party. Unable to work in Hollywood, Trumbo used the pseudonyms “Ian McLellan Hunter” and “Robert Rich” to continue as a screenwriter. In fact, Ian McLellan Hunter and Robert Rich received Academy Awards for Best Writing for the films *Roman Holiday* in 1954 and *The Brave One* in 1957. Dalton Trumbo was later given the Academy Award for *The Brave One* in 1975, one year before he died. Years later, Trumbo posthumously received the Academy Award for *Roman Holiday* in 1992.” (<http://mentalfloss.com/article/49912/8-pseudonyms-famous-writers-and-directors-used-movie-credits>; lesedato 18.12.14)

Den norske forfatteren Cornelius Jakhelln opplevde i 2007 “det verste en kunstner kan oppleve. Finske Pekka-Eric Auvinen brukte Jakhellns pseudonym Sturmgeist, før han massakrerte åtte medelever og tok sitt liv. Han hadde tatt Jakhellns tekst “Kill the weak” bokstavelig. [...] I 2007 skjøt og drepte Eric Auvinen åtte medelever på Jokela ungdomsskole i Finland, før han skjøt seg selv. Jakhelln fikk stor oppmerksomhet da det viste seg at Auvinen var fan av Jakhellns band Sturmgeist, og i tillegg brukte navnet “Sturmgeist89” på Internett.” (*Dagbladet* 5. desember 2011 s. 34) “I et dystert dikt av Pekka-Eric Auvinen, som brukte Sturmgeist89 som kallenavn på YouTube, og drepte åtte personer i en skolemassakre i Finland i 2007, kjenner Jakhelln seg igjen i 31 av 37 verselinjer – unntaket er de seks siste, hvor Auvinen forklarer at han nå vil bli drapsmann.” (*Morgenbladet* 2. – 8. desember 2011 s. 50)

Psevdonymet E. Ernst ga i 1998 ut boka *Onkel Max og plommetreet*, en bok som skulle være selvbiografien til E. Ernst, en danske bosatt i Amsterdam. Det finnes også eksempler på at et navn som alle vet at er oppdiktet, brukes som psevdonym: “Kendall Hart er navnet på en rollefigur i såpeserien “All My Children”. Hun

spilles av Alicia Minshew [...]. Etter at mannen hennes forsvant sporløst, grep Kendall til skrivingen som en form for terapi. To måneder etter at hun begynte, dukket boken *Charm* opp i bokhandelen i den fiktive byen Pine Valley. Men ikke bare der: Den ble også tilgjengelig i bokhandler i den virkelige verden. Forvirret?" (*Morgenbladet* 11. – 17. april 2008 s. 35)

I 2005 ga Gustav Haarnack ut boka *Livet på landet*, "oversatt og redigert av E. Ernst, med forord av oversetteren". Haarnack var et psevdonym: "Haarnack, "professor i filosofisk estetikk ved Stedelijk Instituut i Amsterdam", er imidlertid vanskelig å finne andre steder enn i forbindelse med Ernsts "oversettelser" av hans verk, og Ernst selv er heller ikke lett å oppdrive som sådan. [...] Som en del allerede vet, og noen flere nå vil ha forstått, er "Livet på landet" en bok skrevet under dobbelt pseudonym. Det bør man vite, eller i det minste mistenke, for å få fullt utbytte av den. Det er naturligvis besnærende å tenke seg lesere prisgitt en naiv, ikke-ironisk lesning. Men er man pseudonymiteten bevisst, får man bedre med seg den problematiseringen av forfatterinstansen som boken bedriver. For å sitere Haarnack selv: "Skjema: Oppnå en viss respekt som kritiker, publisere bok under pseudonym, gode anmeldelser, slakte den pseudonyme boken og anmeldelsene av den, dermed oppnå usikkerhet både om boken og ens dømmekraft som kritiker..." Pseudonymbruken er dessuten nok en forbindelse til Kierkegaard, som riktignok ikke skrev dagbøkene, men mesteparten av sitt øvrige verk, under pseudonymer." (http://www.aftenposten.no/kul_und/litteratur/article1171733.ece; lesedato 20.07.11)

I 2008 ga Aud Olsen (psevdonym) ut den lille boka *På kjøkkenet, eller maset med Gustav Haarnack, Ernst Ernst, Kestr Aschnitz, Arve Kleiva & Aud Olsen*. Arve Kleiva er den sannsynlige forfatteren av *Livet på landet*. Olsens tekst er en slags essayistisk kortroman, og med et tillegg: "Tilleggsartikkelen "Figuren", er også imponerende kompleks. Dette skal vere Aud Olsens nyomsetjing av den nederlandske professor Gustav Haarnack (1919-1992) sin berømte artikkel "Die Figur", som er ein dekonstruksjon av Aristoteles' Poetikken. Ifølgje forfattarens kjelder er denne artikkelen tidlegare omsett til norsk av ein viss E. Ernst. Følgjer vi den tråden vidare ser vi at Forlaget Tiden gav ut Gustav Harnaacks essaysamling "Livet på landet" (2005), omsett av nettopp mannen med det repetitive namnet Ernst Ernst. Men Google avslører raskt at Ernst Ernst er eit dekknamn. Slik sett passar det som hand i hanske at Harnaacks artikkel også siterer og støtter seg på Søren Kierkegaards roman *Gentagelsen*, som han i 1843 publiserte under psevdonymet Constantin Constantinus. Og sirkusmotivet hos Aud Olsen har også sitt førebilde i den pseudobiografiske utgjevnaden *Sirkusformer* av trapesinstruktøren og forfattere Kestr Aschnitz (Biblioteket Gasspedal, 2003). Omsett av – nettopp – Aud Olsen. Ei kassedame som også er ein dekonstruktiv filosof, fagoversetjar, forfattar? Dette er sjølv sagt eit maskespel, fiksjon og lureri for galleriet." (http://www.jung.no/omtaler/omtale_ao08.php; lesedato 20.07.11) "I boken *På kjøkkenet* av pseudonymet Aud Olsen, presenteres, i tynne romangevanter, i virkeligheten et essay i fire kapitler om skuffelsens natur,

transaksjonens tragedie og varens guddommelighet, og et annet essay over 25 paragrafer om begynnelsens og sluttens umulighet, uten skjønnlitterær forkledning, men med blindtarmens nødvendighet (under overskriften Appendix), tillagt nok et pseudonym, Gustav Haarnack, men “oversatt” av Aud Olsen, slik at ansvaret for teksten oppløser seg i multiple opphavspersonligheter.” (http://www.vagant.no/article/32541_kjoekkskriverens-grenseerfaringer; lesedato 20.07.11)

“Sjimpansen Cheeta, [...] er nominert for sin selvbiografi. Det dreier seg om boka “Me, Cheeta”, som i realiteten er ført i pennen av ghostwriteren James Lever. Cheeta er intet mindre enn en amerikansk kjendisape, berømt for å ha spilt mot Johnny Weismuller i flere Tarzan-filmer. Cheeta skal nå bo som pensjonist i Palm Springs. I selvbiografien innrømmer han blant annet å ha vært med på en trekant med Marlene Dietrich [...]. Cheeta var opprinnelig selv oppført som forfatter på omslaget av boka. Den egentlige skribenten ble avslørt i oktober i fjor, etter at folk i det litterære miljøet hadde klødd seg i hodet i ukesvis.” (*Dagbladet* 30. juli 2009 s. 43)

Svært mange fanfiksjonskrivere bruker psevdonymer – enten det er hele, oppdiktete navn (f.eks. Cassandra Claire) eller kun et fornavn eller etternavn (f.eks. Jareth), eller kallenavn/kodenavn (Potter-girl 21). Personer som er skriver fanfiksjon blir ofte latterliggjort, og det er nok en av grunnene til den utbredte bruken av psevdonymer. De som skriver i mer enn ett fandom/fanfelleskap, kan bruke en rekke psevdonymer.

“Fjordmann lar masken falle. “Fjordman” var en rabiatt, hatefull viking som kjempet durabelige slag mot islam på internett. Bak pseudonymet befant det seg en gjennomsnittsnordmann. [...] Den hatefulle Fjordman er antagelig død. Han vil alltid være summen av alle anonyme og rabiatte kommentatorer på nett. De som vil ha full ytringsfrihet, og null ytringsansvar. De som kan virke som barske monstre og durabelige kjemper når de sitter bak pc-ene sine, men som er atskillig mindre fryktinngytende i det virkelige liv.” (*VG* 5. august 2011 s. 3)

“Nye tider gir ny mening til gamle ord. Så også for substantivet “troll”, som på nettet ikke lenger indikerer en mytologisk figur fra folkeeventyrene, men en handling der en person med falsk identitet skriver et innlegg for å hisse opp til diskusjon. Ordet er ifølge Wikipedia utledet av det engelske verbet *to troll*, som er en fiskemetode.” (*Morgenbladet* 1. – 7. april 2011 s. 6)

Det finnes en hel terminologi for ulike typer psevdonymer, blant annet disse: kryptonym (ikke et fullstendig navn, men en slags kode, f.eks. Oscar Wildes C. 3. 3.), psevoandronym (en kvinne skjuler seg bak et mannsnavn), psevdogynonym (en mann skjuler seg bak et kvinnenavn), traduksjonym (forfatternavnet er oversatt til et annet språk, f.eks. latin eller gresk), geonym (pseudonymet er eller ligner på navnet på det geografiske stedet som forfatteren kommer fra eller bor i), aristonym

(pseudonymet gir informasjon om adelighet, f.eks. “von” mellom to navn),
hagionym (pseudonymet inneholder et helgennavn eller noe annet religiøst).

Kryptonymer er tegn eller koder som representerer forfatteren. F.eks. brukte den franske forfatteren Pierre Choderlos de Laclos kryptonymet C*** de L*** da han ga ut romanen *Farlige forbindelser* (1782), og den franske 1800-tallsforfatteren Alfred de Musset brukte initialene A.D.M. på noen av sine tekster, bl.a. den erotiske romanen *Gamiani* (1833) (Jeandillou 1994 s. 81-82). Kryptonymer har vanligvis en nær forbindelse med forfatterens ekte navn (Jeandillou 1994 s. 84). Initialer kan altså fungere som pseudonym (eller i det minste anonymisering), som da den dengang ukjente britiske forfatteren Joanne Rowling begynte å gi ut *Harry Potter*-bøkene under navnet J. K. Rowling.

Mengden pseudonymer har ført til utgivelser som Antoine-Alexandre Barbier: *Dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes* (*Leksikon over verk utgitt anonymt eller under pseudonym*; 1872-79) og Hjalmar Pettersens *Norsk anonym- og pseudonym-lexikon* (1924).

Robert J. Griffin har redigert artikkelsamlingen *The Faces of Anonymity : Anonymous and Pseudonymous Publication from the Sixteenth to the Twentieth Century* (2003) som handler om “anonymous publication in England from the Elizabethan age to the present. An impressive group of scholars analyzes a wide range of literary phenomena including: Shakespeare in 17th century commonplace books; the phrase ‘By a Lady’; the implied author of an eighteenth century queer fiction; Bentley and the battle of books; [...] the co-authored pseudonym Michael Field; nineteenth century ghostwriting; and a postmodern hoax on national identity.” (<http://www.palgrave.com/us/book/9780312295301>; lesedato 19.05.17)

“Universitetsbibliotekets førstebibliotekar Hjalmar Pettersen (1856-1928) hadde blikk for litteraturens maskespill. Da den 1400 siders *Norsk anonym- og pseudonymlexikon*, en bibliografi over alle norske anonyme og pseudonyme verker og deres forfattere, utkom i 1924, var det et resultat av førti års jakt på “forfattere der ikke har vovet med aabent visir at møde samtidens kritik (og) har sendt ud sine skrifter navnløse eller – for at give dem kuriositetens pikanteri – forsynet dem med (...) en for anledningen paataget maske”. Pettersens leksikon var sett på med spenning og nysgjerrighet da det kom ut, og det rommet flere overraskelser og avsløringer. Selv kalte han det “min skandalebog”, ikke uten en viss stolthet. Og selv om mange av opplysningene i boken nå finnes på nettet, er den fremdeles uunnværlig for forskere, antikvarbokhandlere, samlere og vanlig bokinteresserte. For alle med sansen for det skjulte i litteraturen er den en gullgruve. [...] Selv om et nytt anonym-leksikon ble publisert i 1981, er hans livsverk ikke fulgt opp frem til vår tid.” (Kamilla Aslaksen i *Morgenbladet* 27. mai – 2. juni 2011 s. 37)

Forfatteren Rudolf Muus “inntar desidert størst plass i boken [Hjalmar Pettersens *Norsk anonym- og pseudonymlexikon*]. Muus er i dag et ukjent navn for de fleste,

men var i sin tid en både meget populær og meget produktiv forfatter av såkalt “folkelesning”. Og altså en forfatter som ikke gikk av veien for å ikle seg flere pseudonymer, hvorav Julius og Rollo var av de hyppigst forekommende. Henrik Wergeland breier seg også; i god romantisk ånd lot han sin “halvbror” med det orientalsk klingende navnet Siful Sifadda skrive farsene. En herre ved navn Thorsen skrev også litt for Wergeland. Som hos Søren Kierkegaard og Fernando Pessoa er spillet med pseudonymer en vesentlig dimensjon også ved Wergelands forfatterskap.” (Kamilla Aslaksen i *Morgenbladet* 27. mai – 2. juni 2011 s. 37) Den portugisiske dikteren Pessoas bruk av mange psevdonymer for ulike personaer har blitt kalt heteronym (Jeandillou 1994 s. 86).

“Fikk litteraturen selv bestemme, skulle forfatterne skrive under psevdonym. Men hvor mange av dagens forfattere ville i det hele tatt komme på denne tanken? Dette faktum sier det meste: litteraturen nesten forutsetter anonymisering, mens forfatterne bare føler personlig tomhet ved samme tanke.” (Christian Lysvåg i *Morgenbladet* 4. – 10. september 2009 s. 17)

““En av de mest talentfulle forfatterne i dag ...” Det er så pinlig at du grøsser når du leser det: Forfatteren RJ Ellroys bøker er “[...] de mest bevegende bøkene jeg noensinne har lest”, og hans “evne til å forme det engelske språket etterlater deg målløs” – alt ifølge ham selv. [...] Ellroy ga seg selv tolv glødende anmeldelser på Amazon – parallelt med at han skrev nedsettende om kollegers bøker. Urovekkende nok er fenomenet vanlig nok til at det har fått navn: “Sock puppeting”. En annen britisk krimforfatter, Stephen Leather, har innrømmet å ha gjort deg samme, og The Guardian rapporterer om flere forfattere som mener seg utsatt for kollegers pseudonym-hektiske hetsing av dem på Amazon og andre nettbokhandlere.” (*Klassekampens* bokmagasin 22. september 2012 s. 2)

“Ragnhild Moe vokste opp på en gård i Telemark, og sleit med å føle at navnet hennes definerte henne. Det var bondsk, solid og tradisjonelt. Det var foreldrenes drøm om datteren. - Forfatternavnet mitt er derimot min drøm om meg. Sier Edy Poppy, en gang Ragnhild Moe. Hun flyttet hjemmefra som 17-åring. Til Sør-Frankrike. Hun fikk kallenavn fordi ingen klarte å huske eller uttale Ragnhild. I 1998 publiserte hun sin første novelle i Samtiden, under navnet Edy Poppy. - Familienavnet ditt er en tradisjon, noe du henger i et tre. Jeg ville starte helt på nytt og ta fullt ansvar for litteraturen min. Jeg ville ha et navn som kunne representere noe bøkene mine representerte. Det ble Edy fordi hun var opptatt av at forfattere skal være androgyne, og Edy kan være både en kvinne og en mann. Det var også en hyllest til Edie Sedgwick, Andy Warhols muse. - Poppy høres vakkert ut, det er en vakker valmue, samtidig som det er opium og farlig avhengighetsdannende. Jeg vil at litteraturen min skal være både vond og vakker. Jeg oppdaget at Edy gjorde meg modigere. Hun torde si det Ragnhild bare fantaserte om. I bøkene sine skriver Edy Poppy om Ragnhild. Hun føler at Ragnhild er en del av Edy, og at Ragnhild har trengt Edy for å forløse kunsten. Hun har ikke forandret navnet sitt i folkeregisteret. Foreløpig. - Da sønnen min ble født, ga jeg ham etternavnet Poppy. Nå føler jeg at

jeg må ta det siste skrittet selv også, og skifte navn. For meg nå, passer Ragnhild best som et alter ego i litteraturen min, sier Poppy.” (Rannveig Korneliussen i et litteraturbilag til *Dagbladet* 28. november 2016 s. 10)

“Edy Poppy er eksempel på at et pseudonym med oppsiktsvekkende form kan oppnå pseudonymeffekten. Ifølge Statistisk sentralbyrås navnesøk er det ingen i Norge som har noen av disse navnene. Riktignok var det klart allerede fra lanseringen av debutromanen *Anatomi. Monotoni* høsten 2005 at Edy Poppy var et pseudonym for Ragnhild Moe, men selv uten biografiske opplysninger ville navnets form vært en klar indikator på et pseudonym for de fleste lesere. Selv om ikke navnets betydning er klar – om for eksempel *Poppy* er ment i betydningen “valmue” – er navnet såpass uvanlig at det ikke med letthet vil bli oppfattet som et fødenavn. Edy Poppy/Ragnhild Moe har hatt en rolle i de fleste sidene ved romanens liv, fra omslaget (der hun selv figurerer naken i en trapp på et fotografi tatt av ektemannen), til markedsføringen (hun var en uvanlig synlig debutant med opptredener på talkshowet “Først og sist” i NRK blant annet). Ragnhild Moe dukker også opp i selve romanen, der hun er en fiksjon i fiksjonen: Hovedpersonen Vår er aspirerende forfatter og skriver om Ragnhild og Cyril (som er navnet til den virkelige Ragnhild Moes ektemann). Selv om det er pseudonymet som i realiteten er fiksjon, er det altså Ragnhild Moe som blir fiksjon i romanens univers.” (Marianne Egerdal i <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26038/Egerdal.pdf>; lesedato 11.01.17)

En danske med psevdonymet Claus Beck-Nielsens ga i 2011 ut *Jeg taler til jer – Helge Bille Nielsens mened & levninger: Roman*. “Det er egentlig underligt, at det ikke er sket før: At nogen har taget kunstneren Claus Beck-Nielsen (aka. Das Beckwerk) på ordet og overtaget hans navn og identitet og genfremstillet hans selv. Beck-Nielsen hævdede sig selv død for ti år siden, flyttede ind under, blandt andet, navnet Helge Bille Nielsen (som stod på døren til en lejlighed han overtog) og proklamerede samtidig, at navnet Claus Beck-Nielsen nu stod til rådighed for enhver. Beck-Nielsen har som ingen anden i dansk kulturliv efterprøvet identitetens grænser, ikke blot sin egen, men også andres, hvilket blandt andet resulterede i et sagsanlæg fra kunstneren Thomas Skade-Rasmussen Strøbech, som følte sig udleveret i romanen “Suverænen”. [...] Nu får han så sin egen medicin at smage. Forlaget Ahors har nemlig udgivet en bog af Claus Beck-Nielsen, som er en satirisk udstilling af Beck-Nielsen selv” (Per Krogh Hansen i <http://www.b.dk/boeger/dobbeltdrab-i-andedammen>; lesedato 20.09.16).

Litteraturlista til hele leksikonet: <http://edu.hioa.no/helgerid/litteraturogmedieleksikon/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet: <http://edu.hioa.no/helgerid/litteraturogmedieleksikon/bibliotekarstudentens.html>